

81(5033)

272

Әміре ӘРН

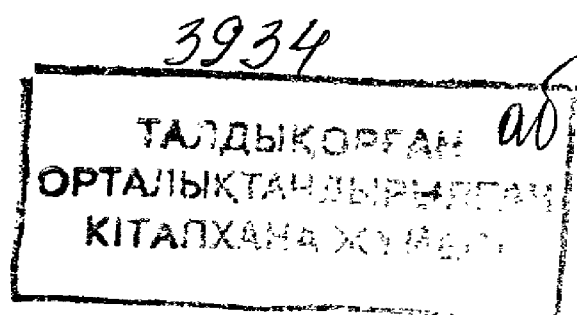
Мағғаз

Әміре ӘРІН

Маздақ

ӨЛЕҢДЕР, ТОЛҒАУЛАР, ПОЭМАЛАР

Алматы — 2007

ББК 84 Каз7-5

Ә 68

Әміре ӘРІН.

МАЗДАҚ

Ә 68 (Өлеңдер, поэмалар)-Алматы: "Курсив", 2007 ж. — 200 бет.

ISBN 9965-9062-8-9

Тумысында сыршыл ақынның соңғы жылдары жазылған өлеңдерінде өмірдің шарайнасынан сүзіп алынған мөлдір сезімдер моншақтай түзіле құшақ ашады. Көңіл күй лирикасы бірде әуеге шарықтаса, енді бірде жаныңызға көптен бері көлеңкесін түсіріп жүрген көп қырлы жайттарды көз алдыңызға көлденеңдетеді.

Өмір-өзеннің бар болмысын өз өрнегінде боямасыз қабылдап отырғандай ақ жарма күйге бөленесіз.

Өлең өлкесінде өз есімі, өз қолтаңбасын айшықтап алған ақынның ізденістері бірден аңғарылады. Мәртебелі поэзияның туа бітті табиғатының өзі осынау асыл арнаға келіп тоғысса керек.

Ә $\frac{4702250202}{00(05)-07}$

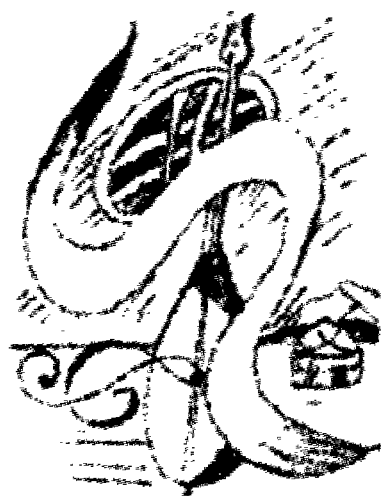
ББК 84 Каз7-5

ISBN 9965-9062-8-9

© Әрін Ә., 2007

Бірінші бөлім

*Мәуба Мәңгір,
Жыр-жалын ғұмыр
бердің...*

Тәуба, Тәңір

Бақыттымын!
Мен бүгін бақыттымын.
Дүр дүние!
Сыр ашты ғашық жырым.
Адастырмас ай маңдай армандарым,
Қол бұлғайды
Шатқал, шың, асып Қырым!

Жыр дастаны толқындап көкжиектен,
Көк аспаным –
саф самал, өпті беттен.
Шартарапқа шырай-нұр,
Арай шашқан.
Ақ жаулықты пәк таңдар өңді неткен!?

Өндір едім,
Мен де бір өндір едім.
Шу асауды қазір де көндіремін,
Ақ сағымын аңсаған ақ шынардай,
Ғазалыма ғұмырда мөлдір едім.

Бар тағдырдың таңбасы талайымда,
Берілер ең бейуақыт қалай мұңға.
Бір өзіңсің –
Жампоз жұрт табынарым.
Үкіле кел!
Шығамын талай шыңға!

Тәуба, Тәңір!
Жыр-жалын ғұмыр бердің.
Қиял тұнып, қиырдан тұғыр көрдің.
Елім барда,
Дос-жаран бәрің барда,
Жамалында жайнаймын жұмыр жердің.
Тәуба, Тәңір!
Жыр-жалын ғұмыр бердің!

xxx

Өткенім менің - өпкенім,
Самғаған сәттер – көкте мың.
Жарыстым ағыс,
желменен
Парызым әлі көп менің.

Кескінім түсті көлдерге,
Қайталай және мөрлер ме?
Шыңырау құдық қаздым мен,
Қауғамды сайлап шөлдерде.

Ащының дәмін айырдым,
Бағасын біліп қайыр-мұң.
Сағымды қуып сапарда,
Сыйласы болдым сай ұлдың.

Болады-ау кейде бар ғайып,
Беймезгіл өскін сарғайып.
Елес боп келді Елуім,
Білмедім менде бар ма айып!..

Ғарыш ғасыр

Бойымда батпан салмақ,
асыл парыз.

Ғарышқа тән ғаламат ғасырдамыз,
Үнің анық,
жүзіңе қан жүгірген,
Жауыңа да жарқыным, жасырмаңыз.

Жүлде ілген кейпім бар аптықпаған,
Жақынымнан көп бұрын жат құптаған.
Жасампаздық,
жанартау лебі өседі.
Сенім арттым тағы да, Жастық саған!

Батырлық та,
бекзаттық Елтаңбада,
Жаһан елеп көреді,
ел тандана.
Қол созады әлемге құшақ жая,
Астанамен айбарлы желтең дала!

Күмбір-күмбір үн төгіп көне ғасыр,
Жәдігермен жол нұсқап демеп жатыр.
Тіршіліктің тәй-тәйі тұсау кескен,
Қазығұртта тас бейне кемем жатыр.

Жайна жұлдыз!
Жарқыра айым менің,
Жүрегімді тербейді қай үн менің?!
Самғар сәтім таяды алып шыңға,
Сапарласым сен өзің дайын ба едің?

Жасыра алман,
жасымнан далалықпын.
Текті жұртты Тұраннан дана тұттым,
Жаратылыс жаршысы жанған оттан,
Көшпенділер жан сырын ғажап ұқтым!

Қараталым

Әлдилер әлі де сол ала таңын,
Түлеген тұнығыңда бала шағым.
Киелім,
берерім көп әлі қанша,
Жоқ сенде арындым-ау, алашағым.
Қазына.
Қасиет қонған, Қараталым.

Құлаған таудан төмен болмысыңа,
Сүйсінгем елден бұрын қолды ұсына.
Ақ күміс араласқан ағысында,
Қызыққам көрші қыздың шолпысына.

Жағаң саз,
өрің тастақ,
суың балдай,
Бас алмай періште қыз жуынардай.
Айнала ақ шатыр боп көрінетін,
Сиқырлы,
көзді байлар буың қандай?!

Тамсанам,
тағы да айтам,
тоқтай алман,
Талыңнан анам таңдап оқтау алған.
Сағынам,
Санам бусап жағалауда,
Самал жел қойса егер соқпай алдан.

XXX

Ойларымның ағып түскен жасыны,
Өрге соғып,
маңдай беттен тасыды.
Сары шилі,
сартап,
сағым даламнан,
Талып жетер бозбаланың жас үні.

Дүр дүниеге пәк көңілмен келгенмін,
Батпан салмақ бедер салды белден мың.
Әуен тербеп,
әуе кернеп қанатты,
Айсыз түнде желге қарсы желгенмін.

Ақ толқында тағат таппай тербелдім,
Ертегіме өзім әбден сенгенмін.
Аңсарыма Арым мәңгі жұптасып,
Ел таппасын деп келемін ерден мін!

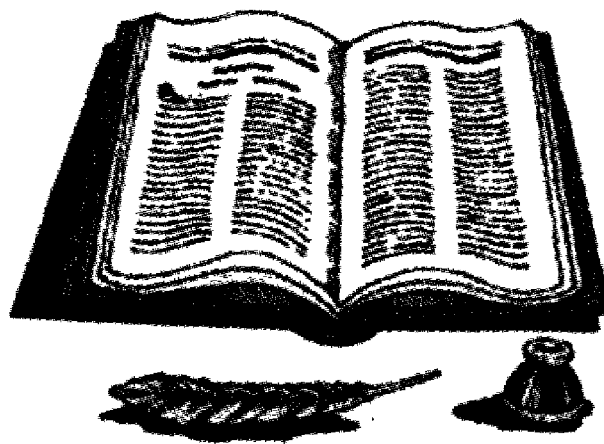
Ақ аспаннан бұлт аласы арылсын,
Ұраным бұл – Ұлы жолда барым шын.
Бәйге төрден барша қазақ танылсын –
Құраным бұл - Құдай жолда танырсың!

Боранды күн

Бас салады оқыстан боранды күн,
Жоғалады Ару Ай толар бүтін.
Боранды күн!
Тас мерез, тарпаң мінез,
Із таба алмай жолыңда жоғалды кім?..

Басыларсың бас соғып,
болар бітім.
Солықтарсың - болмысың қалар күтім.
Аңсары бар,
Арманы, Ақ жол үсті,
Сең соққандай сенделіп тоналды кім?..

Боранды күн!
Таңбаң тұр маңдайымда,
Тағдыр жазса көрермін қандайын да.
Тылсымың бар,
сенің де, бір шының бар,
Айтшы қәне,
басқа жол таңдайын ба?!

Шырқау әннің шідері

Шиге оранған шіркін-ай,
сол бір дөңдер,
Бал құрақтай біздерді өндірі деңдер.
Заман ауып кетсе де, қоғам шауып,
Сол елесті Ей, Уақыт, сөндірімеңдер!

Белесті құм,
бел шеңгел сауырында,
Қатар өрген ақ нөсер, дауылын да.
Дөңши атты ауыл бар шырақ жаққан.
Тентегі де қыңқ етпес қауымында.

Ұнар ма екен өзгеге,
ұнамай ма,
Теңеп келем қыздарын құралайға.
Ұрын барып жүрет дейд небір жігіт,
Ақынынан ақ лебіз сұрамай ма?!

Атқан таң –
көрер қызық түсінгенге,
Күн тимес көп құбылып күтінгенге.
Ауылым,
Атажұртым аман ба деп,
Шошимын кейде кірпі түсімнен де.

Шырқау әннің шідері – қайырмасы,
Болмаған-ды аулымның қайың, тасы.
Аяғы көл,
белі шөл,
басы балдыр,
Бар ауылдан бір ғажап айырмасы.

Шыдап өстік сынақтың қандайына,
Шыған кеттік,
қалды ғой мал жайына.
Келі түйген кездерім көлденеңдеп,
Талқан дәмі келеді таңдайыма!

Ақмаңдайлы

Ала қашқан көңілді Ақмаңдайлы,
Бозымға белбеуі бос бақ қонбайды.
Бестісін арда емген місе тұтпай,
Науша жігіт алаулап ат таңдайды.

Ақмаңдайлы, Көктем – күн көрігі ме ең?
Көмбеде көңіл өскен кезігіп ең.
Көп іші.
Көп толқыдық,
көп сыр аштық,
Айналдым алқа тұнар төзіміннен.

Сан сауал сәуле шашты жанарыңда –
дәруі даланың да, қаланың да.
Сергідім сезім билеп,
сенім ұштап,
Бөлініп ойым онға,
санам мыңға.

Арман құс.
Ақ шағала, Ақмаңдайлы,
Гүл әкеп ұсынамын бақтан сайлы.
Жер шарын жеті орап қайтса-дағы,
Қай жігіт жүзің көріп шаттанбайды,
Ардағым.
Асыл бейне, Ақмаңдайлы.

xxx

Көңілімнің көздеп көлін табамын,
Сезім сазын тербеп өріп жазамын.
Салсам деп келем, аңсаумен келем,
Көктемгі сонау керім қыз әнін...

Кестелі бейне – жұлдызым менің,
Сағымсың енді – құндызым реңім.
Желкенім желсіз тұсалған тұста,
Демеген елес қыр қызы едің.

Жаныма жақын – жылы бұлақтар,
Шөліркеп келіп құлын тұрақтар.
Кездеспей кеткен ақ көйлек қызға,
Шешімі шәркез қиын сұрақ бар...

Адамзат аңсар сырыңды

*...Жылдарым менің жылдарым,
Жазылмай қалған жырларым....*

М.Мақатаев.

Жазылмай қалған жырларың -
Адамзат аңсар сырларың.
Жылдарың, қайран жылдарың -
Өлеңге шалған құрбаның!

Жалынын алып жылдардың,
Басыңа апта,
жыл бардым.
Асқақ рух билеп бойымды,
Жіпсітті жонын қырлардың.

Жырларың әрлеп жер бетін,
Жылдарың елес елге тым.
Жалғады жырың ғасырды,
Беу, Мұқа,
жұртқа сенбе тым...

Сенбегей Уақыт-жалғанға,
Қайыр жоқ мұра,
малдан да.
Жыр-тұлпар ғарыш самғап жүр,
Өзгесі Сізге Арман ба?
Басқасы бізге Арман ба?..

Тәңірдің сыйы – Құлансаз,
Ақынға тәнті
– Ұран саз.
Күн-жырға күмбір үн қосар,
Жарқырап, жайраң Тұран саз.

Таралып тағдыр баяның,
Қол созып күнге таядың.
Күрмеліп қалды-ау бір әуен,
Шырқайын, айтшы, қай әнің?..

Хантәңір!
Таудың аскары,
Бел балаң жырдың аспаны.
Бекзаты мына заманның,
Біле алмай жүр-ау басқаны!

Ай туып оннан қияқты,
Есіліп ерке күй ақты.
Музалы Мұқаң соңынан,
Өлеңге бару ұятты...
Аттыға еріп алаңдап,
Аң аулап жүрген сияқты...

Жазылмай қалған жырларың -
Адамзат ансар сырларың.
Жылдарың, қайран жылдарың -
Өлеңге шалған құрбаның!

xxx

Ес жиятын ертелеп кез де келді,
Тыңдай-тыңдай сарсыдық еzbелерді.
Елекеннің ертеңі таусылмайды,
Қаңбақ құрсақ қайтемін өзгелерді.

Құм бораған көзімнің ашылғаны,
Алашымның аршылған асыл – жаны.
Долы дауыл өрекіп тосылса да,
Көк бораны көңілдің басылмады.

Өмір түлеп өксиді сайын дала,
Келімсектер кергиді майы тама.
Көмейіңе тамызған өлмес тамшы,
Өзегіңе нәр сызып жарыта ма?..

Сабыр дейді, бір үнім сабыр дейді,
Халқым жанын қайраққа жаныр дейді.
Қалай десең, олай де, енді досым,
Ит екеш, итің де енді сақ үрмейді...

Кімдер қалып, кімдерің озбақ әлі,
Көкейімде көп жайттар қоздар әрі.
Қарай, қарай құла дүз көзім талды,
Қорқыт атам қобызы боздағалы....

Тұлпар жолы

Дәу атамның кераты-ай!
Ала шапқан,
Қызығыңа батқанбыз бала шақтан.
Көсілгенде көз сүзе көк сағымға,
Шаң қосарлық өзіне қара таппан!

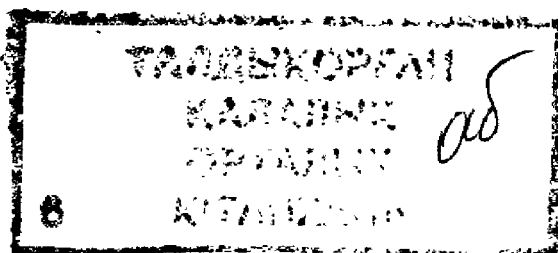
Ер-тұрманың баяғы үйімізде,
Әр береді бүгінгі күйімізге.
Еске алар көп өзінді таңдай қаға,
Тұлпарым-ай, туғаннан сыйы түзде.

Керемет-ау, кері аттың жарағаны,
Инеліктей,
қырым ет, таранады.
Терін ала қосқанда таңды-таңға,
Қара жердің болады тар алабы.

Құлагер қапталдасса шабар еді,
Тұлпар-тұяқ құрышы қанар еді.
Батыраш,
Қотыраштар тап келмесе,
Бір жасап қалың елі қалар еді.

Куә болдық аламан алғаныңа,
Түгел ағам үстінде самғауына.
Қиқу келіп тұр әлі құлағыма,
Жұлдыз жолың айналды арманыма!

3934

Сәнді шаһар

Талдықорған – тал-шыбық отанындай,
Өлең!
Қалай шыдарсың қотарылмай,
Қаңтарда да көп жүрем көшесімен,
Неткен мейір!
Көрмепті-ау, жотам мұздай!

Ай-арудан мін таппай тұра қалдым,
Айтарымды күбірлеп құрап алдым.
Қол бұлғаған бозбала бұрылыстар,
Әлі өзіңе сан рет сұранармын.

Сымбатыңа суретің қойындасып,
Барған сайын барады бойың тасып.
Абақтыңда ән салған Пышан сері,
Шежіре-күй кернейді ойымды ашып.

Талдықорған – бал ма екен тамырларың,
Мәңгі көктем,
Мыңсайрам мамырларым.
Қызығамын!
Қызғанам, көбіне көп,
Жетпей жатар мақтарға жанрларым.

Сәнді шаһар талайды тамсандырар,
Сұлу мойнын еркем деп барсаң бұрар.
Құшағына алғанда қысып-қысып,
Мылқауға да тіл бітіп, таң қалдырар.

xxx

Кемерінен Қаратал асады екен,
 Осы тұста мінезі аса бөтен.
 Айнытпай-ақ қойғаны-ай табиғаттың,
 Сағасында өстім ғой,
 қатар мекен.

Сай-саланы толтырып,
 Қырқа бетті.
 Бет қаратпай,
 Ен бойлап, жырғап өтті.
 Сол-ақ екен жер жайнап, шырай еніп,
 Балық ойнап,
 Құс ән сап, сырға бөкті.

Қаймақ тұнған Қаратал егіз бе едің,
 Аңсап келсем алдымен сені іздедім.
 Мақтап келем бойыңды,
 Баптап келем,
 Қандай өзі, Қаратал, дегізбедім.

Басқан із

Із қалған ілгеріден кейінгіге,
Бірде тасып, бірінде кейіп жүре.
Ары таза Алаштың арда ұлы,
Беріле ме із тастап, бейімдіге.

Қыл кобыздан үн шығар безектеген,
Тағдыр сырын бөліскен кезекпенен.
Қазағымның ізі бар жақпар таста,
Су теспеген,
сан ғасыр жел өтпеген.

Бізді айналып кетпеген мұң да білем,
Ақиқатым бәріне мың да бір ем.
Ата-баба ізі әне жайнап кетті,
Құлпырғандай көктемде қырда кілем.

Иә, солай, ешкімнен ісім кем бе,
Ашыр жаным ат үсті ісінгенге.
Бар шындықтың шылбыры шарайнада,
Басқан із – баянды өмір түсінгенге.

Ақиқат

*Справедливость – единственная истинная связь
между людьми и нациями*
(С.Цвейг).

Арман бар ма,
Ақиқат айта алғанда,
Сөзің су боп, бетіңнен қайтарғанда.
Махамбет те сөз-қанжар сұғар сәтте,
Еділ жұрты тұрған-ау байтақ алда.

Әппақ әлем әділдік аялайды,
Тау да білем саялар қарағайды.
Алай-гүлей,
Ақ боран, дауылдан соң,
Бұлттың өзі көп мезгіл тарамайды.
Ұғына алмай жүреді-ау жаңа жайды...

Жыры жебеіп анамның жөргектегі,
Жеті қырдан аса алдым жер-көктегі,
Арманымның ақ құсы қолымдағы,
Айналамды айшықтап өрнектеді.

Сол өрнекте әділет үн-сыры бар,
Бел баласы Алаштың үнсіз ұғар.
Күміс шуақ тұмшалар беймезгілде,
Сейілсін деп келемін күнсіз мұнар.

Жаным бірде кетеді,
түлеп кенет,
Ақық сырым аққұман шүмектенет.
Ақиқатты Ар тұтып айту үшін,
Ақиқаттан жаралған жүрек керек!

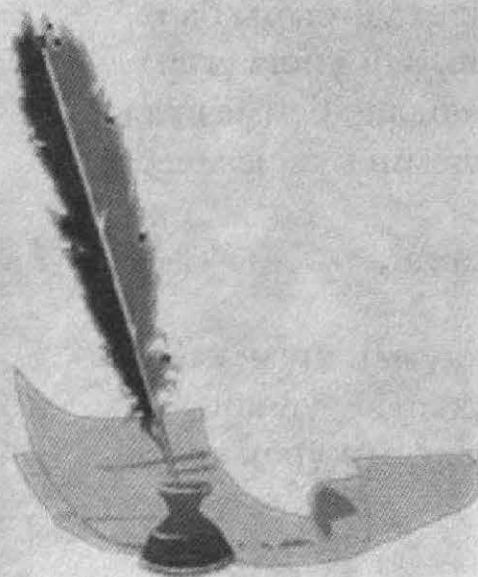
Бүгілген бұтақ

Аласа бұтақ бүгіліп белі,
Жоғары жалтақ қарады.
Кетер ме екен үзіліп өзі,
Бұралып тіпті барады.

Биік бұтақтар селт етпей тұрды,
Қиналған бұған қарамай.
Қол созған оны беттетпей ұрды,
Жүрегін мүлдем жаралай.

Бауырлық қайда бұл бұтақтарда,
Түзде де салттың тозғаны-ай.
Не десем екен тұл сұрақтарға,
Айтарың бар ма, толған-Ай?!

Соқса да содыр уәзірі бастан,
көтерер салмақ ауырын,
караша үйдің қадірі қашқан,
езіліп кетті-ау бауырым...

Құпия

Білем қымбат әркімге де құпия,
Құлыптанса құпияң сол – құп, иә.
Тұла бойда тозаң түспес тас камал,
Алдырмайтын қыран мекен – құс ұя.

Құпия еді еріп ерін сүйгенім,
Елігіммен ерте елтіп, күлгенім.
Жасырдым мен жалбыз бейне ұсынған,
Тереземде ұзақ солған гүл реңін...

Құпия ғой құлап, қайта тұрғаным,
Шындық іздеп шаққан сәтім жырға мұң.
Есеңгіреп ессіз күйден оянсам,
Су тамызды таңдайыма бір қауым.

Құпия шын,
Күннің кәрін төккені,
Айта алмадым ағаларға өкпені.
Өнбес жерде өлерменге жол бердім,
Мұным үшін мейлі-мейлі сөк мені.

Бұдан бетер,
Ойхой, тағы сөк мені...
Сокпақ салдым жүре алмайтын көп теңі.
Іргем аулақ,
Үнім айғақ,
Әйтсе де,
Дейтіндерден бұл жалғанда көк теңі.

Құпия иә, таң шапағы,
Жете күн,
Тек бір сырым –
Жұмбақ әлем өте тым.
Әуреленбе!
Ол – құлпытас-құпия,
Соңғы демде Рухпен ұшып кететін!

Не дер ең?

– Көз алдында суалып,
Көлің қалса қуарып,
Бұл тажалға не дер ең?

Бота ертпей боз інген,
Тайлақ өссе өзінен,
Танданарсың, не дер ең?

Билік шіркін білімге,
Бас имесе бүгінде,
Бұл жүйеге не дер ең?

Жамбы алып жағымпаз,
Десе саған “Бағың аз!”,
Базар топқа не дер ең?

Сұрамсақтан – сұғанақ,
Туып жатса құр жалақ....
Ішің тартып, не дер ең?

Дарақы да дана боп,
Бұл дүрмекке дауа жоқ.
Демің бітпей, не дер ең?

Жампоз жасап жақсылық,
Көріп жүрсе тапшылық,
Күйінбей сен, не дер ең?

Өсек болып өсері,
“Бағы жанса” бес елі,
Тіл кеспесең, не істер ең?

Аяқ асты тап келіп,
Қылтаң тұстан шап беріп,
Кездік сұқса, не істер ең?!

– Шешіндіріп жалаң бұт,
Халық толы алаң ғып,
Зынданда мен кептер ем!

Бедер

Балқаштың балдыр тұнған бал суына,
Күмп берсең,
кеуде тосар малтуыңа.
Мың сәуле үйіріліп маңдайына,
Күміс күн шабыт қосар шалқуыңа.

Қадымнан қарайластың сай ұлыңа,
Қазір де үнсіз ұқтың жайды мына.
Қайыра қасиетті,
Қарт Балқашым,
Жыр-кесте сурет салдым айдыныңа.

Мұнартып қадау-қадау аралдарың,
Тамшыңнан
Тұнық күйде жаралғамын.
Жағаңнан толқын тербеп ұзап кеттім,
Бойымнан бедер тауып бар алғаным.

Көңілмен көкжиек-көл кемерлеймін,
Сағаңнан сая тапсын нелер мейлің.
Келер шақ –
Кемел шаққа керуен түзер,
Балқашым,
Бағыңды ойлап елеңдеймін.

Жолды кесіп барады,
Көк алалы көп жылқы.
Албырт айғыр қарады,
Алабұртып өң-тұрқы.

Жат көрсең де жануар,
Жаным жылып салады.
Түркі тектес қаны бар,
Тұлпар билеп сананы.

Сар даламның сәнісің,
Сайран құрар тақ тұрып.
Құрық салар, кәні кім?
Кете бергін, лақтырып!

Ызғар

Бірде олай шығатын,
 Бірде былай,
 Бөктергіде күн кеткен күндерім-ай!
 Бедер безіп бектен де,
 Бегімнен де,
 Ер – жетекте, жер – дауда,
 Жүлде – мұнай.

Ала қашқан арманды жылдар өтіп,
 Тамызда да табаннан ызғар өтіп.
 Еркелігін ескермей бұла таңның,
 Ер-тұрманмен іркілдік,
 Күз-жар жетіп.

Құрысталған көбейіп,
 Құл ұстаған,
 Қыл мойынға тұзақ сап,
 Құныс қоғам.
 Қырым етін жалданса қандастарым,
 Қара жерде қалайша тыныс табам.

xxx

Қанат жалғап қазанат,
Елдік ұқтым, езі кім...
Елгежей сөз мазалап,
Ашық күнде мезімін.

Ақ боз үйде тоңып ән,
Ұялайды тау-сайды.
Жер-Ананың жонынан,
Ащы тері саулайды.

Білектілер тең туып,
Енді бүгін – бой артық.
Кетсем бе екен жел қуып,
Қорасанға қой айтып.

Арқалаймын, Атар Күн,
Ғасыр жүгін түк емес.
Айласындай татардың,
Ұршық өмір – гүл елес.

Жел соға ма толағай,
Алтын күрек балайтын.
Акын әркез толған ай,
Ақ сүт ұйып тарайтын.

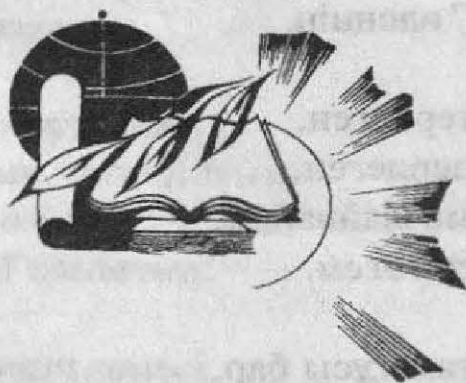
xxx

Алыс-алыс тауларға,
Алтын қанат жетсем бе,
Атам жүрген бақтарға,
Жүрек емін ексем бе?

Өркеш-өркеш құмдарға,
Өрмелеп бір шықсам-ау.
Қара жерде құн бар ма?
Нәсібім ең – қыс таяу...

Бұйрат-бұйрат толқынды,
Алсам ба екен көгендеп.
Тау асарда олқымды,
Теңіз-төрден көрем кеп.

Тау самалы сыр ұқтым,
Тағат табар шағымда.
Қиыр далам,
Қылықтым,
Сенде тудым! Бағым, ә!

“Оқжетпесі” қазақтың*(Сәкен Сейфуллинге)*

Заман жұтты, не шара?!
Түсе алмады бек ара.
Қапы қалды қазағың,
Кешіре гөр, кеш аға!

Бұйығы иә, көңілім,
Бәсең дүния өр үнім.
Арыс бейне алыстап,
Кейпінде көк бөрінің.

Дүрмек еді ту сынған,
Зұлымдық тек ұмсынған.
Ата тектен леп алған,
Айналдым беу рухыңнан.

Кемел-келбет, кендігің,
Нұрға бөлер жер түгін.
Тал бойыңнан байқалар,
Теңдігім мен елдігім!

Бедел-сыйға бөлендің,
“Отарбамен” жөнелдің.
Қосағыңа алшы бір,
“Оқжетпесі” өлеңнің.

Әуез, әуен тербеген,
Сөз өнерін зерлеген.
Жақұт тартып жайнайды,
Ой түюге тер төгем.

Тоқсан толғам тұсы бар,
Тоты құстай ұсынар.
Жібек есіп жыр маржан,
Шілтер сезім ысырар.

Бойыңды бір ұйытып,
Оңаза ойды “ұлытып”,
Қауашақ қап пенделер,
Қалғандай-ақ құнысып.

Сұңқар едің сыланған,
Арқалаған қыр – арман.
Жете білген жеңіске,
Жеке дара Тұраннан.

Сөз өнердің серкесі,
Түркі жұрттың еркесі.
Қайнатар-ау қанымды,
Қыршын ғұмыр келтесі.

Ел-Үкімет міндетін,
Тыңдырып беу күнде-түн.
Санасы сан бөлініп,
Еншісі тек жүлде-тін.

Ардағы еді Арқаның,
Жұрттың жоқтар хал-қамын.
Алаш асқан Айбозым,
Қай қырыңды айтамын.

“Оқжетпесі” қазақтың,
Аңыз-ғұмыр – аз-ақ күн.
Жарық жұлдыз жұтылды,
Бодауында азаптың.

Бүгін бейне барыспын,
Азат жұртпын, тағы ұштым.
Көрем, аға, өзінді,
Көгінен түү Ғарыштың!

Жыр-желкеннің кемесі,
Сәкен – заңғар елесі.
Өскін ұрпақ жадында,
Поэзия белесі!

Кереметім – Көлсайым

Көрсем деп келген едім алып ұшып,
Бас алмай алдым судан қанып ішіп.
Құс сайрап, құлжа аңырап,
аю аунар,
Дөп бассаң қылтаң тұстан – аңың ішік.

Шыныдай сан құбыла мөлдіреді,
Сабасы сағақ асып көл шіреді.
Терекпен мың тербеле тұрған бикеш,
“Ақ тиын басыма эне төнді” дейді.

Пай-пай, пай!
Неткен ғажап қарағайлар,
Соқпақ сап,
Сән-салтыңмен аралай бар.
Қиялай көкке өрле,
Қиял жалға,
Төменде құшақ ашар жаға жайлар.

Билесің – біздің көңіл әппақ әлем,
Көлсай-ау,
Сендей жақұт таппаған ем.
Шіренсем – көлде жүрген шетелдікке,
Исінбей жатқаны де жатқа денем.

Шолпиды күміс суда форель балық,
Шың асар ұшқыр ойым,
Дәлел анық.
Сездің бе,
Жұмбақ көлім, сен арқылы,
Барады қазағыңды бар ел танып.

Кереметім – Көлсайым,
Көзайымым,
Тартылған гәуһар нұрдан жез айылың.
Тағы да,
Тағы келем із суытпай,
Тамашаң тән иітіп гөзалы мың.

Қарт-ғұмыр

Жүрісі де қартыңның білінбейді,
Аяғына қара жер ілінбейді.
Жапалақтап жауған қар салмақ тартып,
Қол шатыры қолында дірілдейді.

Қарт абайлап барады соқпақпенен,
Мына мимырт тірлікті «боқтап» ерен.
Табиғаттың заңы деп илансақ та,
Осы қартты өзім де қостап келем.

Уа, дарифа, күндер-ай, бастан өткен,
Тауға шығып, шық тұнып,
Аспан өпкен.
Шу асауды бүгілтіп,
белді басып,
Тесіп шыққан тар қылта, тасбөгеттен.

Көз ұшында көрінген құлжадайын,
Тау асып, турап тастап туған айын.
Манат сәтте манаурап,
маңдай желпіп,
Ән төгер-ді, беу дәурен – «Дударайын».

Намаздыгер,
намазшам арасында,
Сұрамай-ақ барасың,
қаласың ба?
Қаламқасты тіл қатпай тұрғызатын,
Күндер қалды бозбала, нанасың ба!

Қалқалатқан шақтар-ай,
қамқалата,
Бүлдіргендей түрленткен қамқа-мата.
Салтанатпен самғаған сайыпқыран,
Көптен бері кейпінде қамқор ата...

Жүрісі де қартыңның білінбейді,
Аяғына қара жер ілінбейді.
Жапалақтап жауған қар салмақ тартып,
Қол шатыры қолында дірілдейді.

Бір шыбық

Қыр үстінде бір шыбық,
Өскен еді құлшынып.
Дамыл таппай ақ дауыл,
Сабалайды қырсығып.

Ғазиз жүрек жаралы,
Уақыт берер бағаны.
Тірлік неткен тәтті еді,
Бойын тіктеп алады.

Бір шыбық-ау, бір шыбық,
Қалмағайсың тұншығып.
Бұйда бұлттың үстінен,
Келе жатыр Күн шығып.

Саздау жерден ары асып,
Қайдан келдің адасып.
Сәуегей де емеспін,
Берер едім бал ашып.

Жылытар ем жағып от,
Бұта, шөпшек-тағы жоқ.
Жетім көңіл жапанда,
Кетпегейсің тағы боп.

Белін буып-таңғыздым,
Білген емді салғыздым.
Алаңдаумен келемін,
Тағдырына жалғыздың.

Жел бастаса ызыңын,
Шырылдаймын, шыбығым.
Талмаз мынау дәуірде,
Таусылмасын қызығың.

xxx

Арман-құсым,
Ізіңе ере алдым ба,
Тұсауланып қалдым ба төр алдында.
Айым оңнан туғанда ақтарылып,
Байғазыға бір тоғыз бере алдым ба.

Асулардан алқынбай аса алдым ба,
Асау көңіл аптығын баса алдым ба.
Көлдей шалқып қуаныш тербегенде,
Көңіл тасып,
көзіме жас алдым ба.

Нағыз Мәжнүн дертіне шалындым ба,
Әлде ұшпа сезімге малындым ба.
Бала ғашық алдыға ала қашып,
Сағынбасты сарғая сағындым ба...

Көздемедім Алқаны,
Тағыңды да,
Қияр едім Ар үшін бағымды да.
Ойым онға кетеді,
санам саққа,
Бейнем бүгін шырақ боп жағылды ма?..

XXX

Самға, самға,
көңілім, самға, самға,
Құшағымды көк аспан, жалғасам ба.
Муза!
Саған құмарым қанбай қойды,
Өмірімді өлеңге арнасам да.

Бәрі бекер,
бәрі өтер мына бастан,
Бал бұлақтар күйге енер жылап аққан.
Ай қорғалап туар-ау,
іңір дендеп,
Қоңыр қобыз үн төгер қыр-алаптан.

Тұра қашқан уақыт-ай,
тұра қашқан,
Алып едім жылы сөз жұрағаттан.
Жамандық па, құрысын айта көрме,
Кіділерден аулақпын құлан атқан.

Ғарыш беттеп кеткен-ді ғазалдарым,
Өмір көштен көбіне наз ауладым.
Ақ желең ем,
алғаусыз желі тарттым,
Бал сезімді баянды базарладым.

XXX

Сарыжұртта тербелер қамыс құрақ,
Бой балқытар бұл өзі таныс тұрақ.
Баласы Жәлменденің жұлдыз жанған,
Біздің жақтың ұлдары намыстырақ,
Мен де шіркін талаймен алыстым-ақ.

Қамыс құрақ,
қол бұлғап қалай қалдың,
Ішіне ендім көк күмбез сарайлардың.
Пәтиха...
Пайымым бар,
Пәрмен тұрдым.
Сөзіне көп иландым талайлардың.
Асылы, алғы кезде абайлармын...

Көл жағалай құмарттық қоғаларға,
Балғын әсер, пай-пай-ау, жоғалар ма.
Ақ мамығын қуалап көп қоғаның,
Дәрмен таппай жүруші ек доғарарға.

Бал құрақтар,
Бал дәурен, балалық шақ,
Елге барсам бәріне қалам ұқсап.
Әсерленем, ән төгем, әлдиленем.
Ой толғатып,
отырам қалам ұстап,
Томсырайған таң алды далама ұқсап.

Шиліқарын

Шер тарқатқан бей-жай күн Шиліқарын,
Жаратқан да баурыңда иді барын.
Көк майсаңда тұлымдай желкілдеген,
Пырақ Пышан пернелеп күйлі сарын.

Шиліқарын сый-мекен маңдайдағы,
Тонның ішкі бауындай – Қаңғай бәрі.
Тебіренем тұс-тұстан қаумалайды,
Тарих тартып, тумалар: “Пай-пай, тағы!”

Пәлен орыс төнсе де Пышан сері,
Тұсаса да сыр ашпай пышақ елі.
Тұншығыпты-ау көз-жасқа Қайша сұлу,
Қоштасыпты-ау қол бұлғап құт, ән жері.

Шилі жолым басталып сауырыңнан,
Тізгін тарттым өлкеден тауы тұнған.
Сағыныш тек шөлдетер жан сарайды,
Қаламсабым құрғамай сауытымнан.

Келген адам кете алмас: “Қаламын” дер,
Теріп жүрмін түсімде лала гүлдер.
Жапанда да жадымда жаңғырады,
Бакытыма балаған бала күндер!

Әдемі қыз әдепті

Еліттің де жүре бердің жүректі,
Елік бейнең бекіндіріп тілекті.
Алданбады ыстық сезім, айнама-ау,
Тұлпар тұяқ демін тартып, дір етті.

Жанарыңа жарық әлем тұрақтап,
Төгіледі жымиғанда нұр аппақ.
Мен ғана деп ойлағайсың жаһанда,
Дегбір кеткен көңілінде сұрақ қап...

Таңғы шықтай мөлдірлікті аңсаған,
Саф болмысқа қанар емес бар санам.
Қандай ғажап!
Әдемі қыз әдепті,
Асыл әлем осы деп мен жар салам.

Перзент пәрмені

(Серік ҮМБЕТОВКЕ)

Пай-пай дерсің қазақтың данасына,
Ақ жол ашқан баталы баласына.
Парыз билеп перзенттің бар болмысын,
Жұлдыз жанар құт күйде даласына!

Жаралғандай жасынан бақ сынарға,
Жақын тартқан жампоз-жұрт жақсыларға,
Ата тектен және де адалдықтан,
Тұғырнама құйылған тақ тұрарға!

Хас қырандай биіктеп дәрежесі,
Жарым қазақ бекіген дәрменесі.
Елбасына тірек боп, елмен өсіп,
Алынған-ды қайда да әр межесі!

Билік-тәрде нар тұлға санатынан,
Қосары көп қазаққа жаңа, тыңнан.
Басқан ізі гүл жайнап, өніп-өсіп –
Өнегесі аңыз боп таратылған.

Сөйлеп кетсе сөз-сойыл дерекпенен,
Бабалары бақ қонған жебеп кенен.
Әкімдігі әрленер ақыл-оймен,
Хәкімдердің хәкімі ерек дер ем.

Тектілігі байқалар төл ісінен,
Адамдықтың нәр алған кенішінен,
Сенім артқан Секеңді көрген сайын,
“Қолда, Тәңір!” деп тұрар ел ішінен!

Доскемел дастандарым

Тәңір-әлем тамсанып Наурыз таңы,
Тылсымыңа табиғат!

Таңбыз тағы.

Қылық еніп ерек бір боз далаға,
Тұнып еріп, қар суы андыздады.

Сая таппай сай, қырдан су бұлағы,
Ернеу асып,
еркінсіп құлдырады.

Ақкөйлек сәт сезімге сәуле шашып,
Арайланды алтын түс күн құлағы.

Көп ойлардың көк шыбық көктегені-ай,
Көк өрім қыз кешегі көп бөлек-ай!
Елік бейне болмысты еліткендей,
Таң самалы енеді төске құлай.

Қалбалақтап көк аспан қырбақ қары,
Тұмса тартып күй-көңіл ырғақтары.
Құс көрінді түү-түүден,
нақ төбеден,
Төркін жұртпен қауышып, жырлап бәрі.

Жақсылыққа әр істі балаймын да,
Күндер есте көз тұнған талай мұңға.
Ақтандағы Алаштың көп болса да,
Шаттанамын айнала қараймын да.

Нәсіп еткен Наурызда ақ таңдарым,
Ұшпағай де айналып бастан бағың.
Көк пен жерді өрнектеп өріс тапсын,
Көктем көңіл - доскемел дастандарым.

Жер-Анаға – жеті жұрт асық жүр ек,
Жаратқан ие тәлейі - Тасып тілек.
Жыл аунаған қыр-белге шақырады,
Атша тулап тағы да, Ғашық жүрек!

Еңлікгүл

(Зылиха ТАМШЫБАЕВАҒА)

Қызыр баба бата берген қыр қызы

*Бағаналы таудай бол,
Шағалалы көлдей бол.
Бәйшешектей нұрлы бол,
Бәйтеректей бүрлі бол.*

Қыр қызын Қызыр баба жебеп еді,
Бақ жанып, бәйге топта еленеді.
Сол жылы ерте шығып Еңлік гүлі
Қыр қызы шың гүліне теңеледі.

Тал бейне тірлігіне тамсанғандай,
Көкорай көк белесте майсам қандай!
Маңдай тер, моншақ-моншақ тамшылаған,
Жер-Ана өнбойына жан салғандай.

Жүретін ерке желдей дала кезіп,
Салмағын сан міндеттің сана сезіп.
Тағдыры талай жерде сынап алды,
Ұрпағын Ұмай ене дара теліп.

Мың мәрте желбіреді жалаулары,
Нұр жүзі мадақ үннен алаулады.
Дүр-дүние өзінен тылсым тартып,
Гүл әлемнен арадай бал аулады.

Кездері көп, күндері дәріптелген,
Өмір жолы – қыз жолы нәзік келген.
Көппен бірге – көктемде, қаңтарда да,
Ауылы да алтынмен әдіптелген.

Дидарында жазылған дала сыны,
Дүйім жұрты демері бар асылы.
«Тәуба» дейді, абыз қарт аман жүрсе -
Алып бейне ақ тілек жанашыры.

Жұлдызы жарқыратты Астананы,
Жазылар жаңа жырлар, дастан әлі.
Ұлылық ұлықталар сәт алдыда,
Қол қойып жатыр оған аспан әні!

Ескерткіш - елдігімнің белгісі

Көк тербеп көбең белдің көгергені,
Көш басын ғарыш самғап жебер ме еді.
Самұрық салқар жерге баурын төсеп,
Тау мүлгіп, дала бусап, демер демі.

Бас ие – бар жоғыңа жаңылыссаң,
Бағың алда – жетерсің сағым ұшсаң.
Бабалардан бойтұмар бәрі бізге,
Санаң ұйып, серпілер сағыныштан.

Жусан исі жұтылып иен даламда,
Күннің көзі тұтылып бүйен соларда.
Ұран – бабам, ұйыттың бар ұлысты,
Сардарыңа салт атты киен қонар ма?!

Шаң ілеспес шалт қимыл, қарқынына?
Бағыт түзер найзағай жарқылына.
Бас - кемеңгер,
Жүрек - ер, Бабаларым,
Жаңғырады халқымның салты мына!

Ерлерін елі енді танығандай,
Ар тұнған бабалардың таңы қандай.
Ақ найза,
Қайқы қылыш,
Жалын жүрек,
Елдікті қорғап еді жаны қалмай!

Намыстан табиғаты жаратылған,
Аңыз боп ерен ісі таратылған.
Ескелді,
Балпық би мен Қабылиса,
Тарихта таудай тұлға дара тұрған.

Асқақтап Батыр, бидің бейнелері,
Тылсым күш толғандырар кейде мені.
Ертеңің,
Елдігің де – Ескерткіште,
Құлақ тос: күмбірлеп тұр кеуделері.

Айналайын, әппақ әлем

Төрім саған төредей Жаңа жылым,
Бұйымтайды ең қымбат – қала бүгін.
Айдың нұрын айшықтар, жердің жүзін,
Еселенсін көл-көсір жаңалығың.

Жылым Жаңа!
Жаңғырған елім дана,
Жетелейтін Ақ желкен – сенім ғана.
Аманаттап,
арды ойлап, алға бастап,
Ақтаңгерін оздырды бегім дара.

Ескі жылға тағармын несіне мін,
Елемесе оны да кешіремін!
Тек аман-сау болсыншы халқым менің,
Еңсең түссе – тау-тастай кетілемін.

Құлдырандап құлын күн құрық жалға,
Аламансыз хас тұлпар булығыр ма?!
Тәуелсіздік –
тар жолды, тайғақ кешу,
Тәуекелсіз тартысты ұл ұғар ма?!

Жыл мүйісте тоғысқан жылғаларым,
Күн жайнатып ақ мұздақ сырғаларын.
Керуен көші бет алды ағыс өрлей,
Тағат таппай тосармын бір хабарын!

Жыл сөреде тойбастар бастаған ем,
Жаңа жылым, бөлей гөр баққа кенен.
Шарайнаңнан түсірме Қазақ елін,
Айналайын жүзіңнен, әппақ әлем!

Ұтқаным

Жақсылық жолда ұшпамын,
Кетікті көрсем ұстамын.
Жайраңдап жазда жүрсем де,
Қамдай да білдім қыс қамын.

Ұқсаймын кейде балаға,
Балапан күндер санада.
Далбақтап жүрер қалпымды,
Даракы жұртқа балама...

Күбідей піскен уақытты,
Дүние мынау жақұтты.
Айнала ақ нұр себетін.
Бал мінез адам бақытты.

Ұстамын,
мен де ұстамын,
Жалғаған ғұмыр ұшпағын.
Қиырға қиян апарды,
Көгімде ұшқан құстарым.

Ұтқаным көп-ау,
ұтқаным.
Жүректе тербеп ұлт қамын.
Сөйтсем де сезбей қаламын,
Аспанда шала бұлт барын...

Маздақ

Гүл аңқыған көктеме шатқалынан,
Өлең өріп,
ақжелең ақтарылам.
Маздақ бейне ұстамым,
маздап алып,
Дүбір тосып, думанды сапқа тұрам.

Данамен де ұғыстым, шаламен де,
Аспанмен де,
қауыштым даламен де.
Шыңдалмасаң шоқ аунап,
шар болаттай,
Қиын екен тік тұру қара жерде.

Маздап келем,
әлі де маздап келем,
От-алаумен өмірді қозғап кенен.
Күйіп тұрып сан мәрте соқпақ салдым,
Жалын басар сүрлеуге саздақпенен.

Алып шықтым ақсұңқар сапарларға,
Үміт жібін жалғаумен атар таңға.
Жарық сәуле көздедім жапан түзде,
Ұялатып жалқы нұр жанарларға.

Үн тербедім үкілеп қыл қаламды,
Сыңар санап сыр тұнған сырғаларды.
Алтын аршып көрмедіп,
күміс күштеп,
Аппақ әлем,
айналам жырға қанды.

Көкала үйрек көкке ұшып кеудемдегі,
Қанат қақсам –
жастықтың жеткен лебі.

Қырықта да Қырымнан шырай бердім,
Елу деген қазанат белдеудегі.

Қырдан асып барады киік күндер,
Пенде бар ма уақытты ұйыттым дер?!
Патша көңіл пәрменін байқадың ба,
Бәкене күй кешеді биік мінбер...

Жалғаны көп жаһанда жыр ұнай ма,
Ақ боранда ақ көңіл жылымай ма?!
Жамбы алған жампоздар шоғырынан,
Іздегейсіз – маздаған ұлым қайда?!

Сездірсе де сыртымнан күз көмейін,
Желін тартқан жемісті үзбе деймін.
Қиыр бетке көз салам,
қыран көкке,
Табиғатым бұл менің түзге бейім.

xxx

Мақпал түннің құшағына алынып,
Ақ сезімнің теңізіне малынып.
Қос жүректің әлдиіне еліттік,
Ертегідей алға тартып бал үміт.

Ұмыта алман кептер-көңіл самғауын,
Тамсанғандай тандай қаға бар қауым.
Ақ жарыла тілеп едім тәңірден,
Қанатыңның қарлығашым талмауын.

Бұлбұл құсы сайрай ма екен бағымда,
Аралап көр,
ақ моншақты тағын да.
Көк қуалап,
көп жүгіргім келеді,
Әлде мұным балғын шаққа назым ба?

Құлағымда Құлагердің дүбірі,
Әлде кімнің естіле ме-ау күбірі.
Бәрінен де асып кетіп барады,
Жұпар атқан жүрегімнің жыр үні.

Салтанаты сарайымның шалқыған,
Базарлы күн бедерінде бал тұнам.
Бақытыма, бақ құсыма баладым,
Жанарыңды жарқылымен шарпыған.

xxx

Аппақ әлем жаралғаннан айғағы,
Тумақ бар да,
тұрмақ жоқ-ау, нақ білем.
Бірі – тұлпар,
бірі – қырда сайғағы,
Жайылады жалқыларға ақ кілем.

Өмір жолың –
бар өлшемің маздағың,
Күдері бел күнесінде жол ашар.
Сайран сәтің,
салтанатың жаздарың,
Қоңыр күзбен қыр асқанша таласар.

Бұл тіршілік –
көлеңке басын ұзарту,
Күн сәулесін бойға шақтап тұра алсаң.
Еркіннен тыс қызарғанға құмарту,
Жанды қинар қылтаң тұста жұқарсаң.

Маздақ көрдім көз ұшынан көбіне,
Ақ жол бер деп аласұрғам аян-ды.
Ынтам артып,
тұнық аспан көгіне,
Құлаш ұрғам –
барша жұртқа баянды.

Алдым кілең бұйрат-бұйрат бел еді,
Ай қорғалап туа қалған, жөні ме?..
Алау болып жарқырағым келеді,
Маздақ түссе мимырт күнде көзіме.

xxx

Иек артып келешекке,
Бойды тауға теңесек те.
Санаң саққа бөлінеді,
Мойын бұрсаң берешекке.

Жүлде алу емес міндет,
Кім айта алар теңестім деп.
Қайық суға сала алдың ба,
Еркін тұста ел ессін деп...

xxx

Балауса балдыр құрақ ем,
Буынға түсті көп салмақ.
Шоқ түзіп,
гүлді құрап ем,
Болды ғой бірі өрт салмақ.

Боз інген соры бес елі,
Боталы күйде боздайды.
Жан қинап жауыр кеселі,
Уытты уақыт озбайды.

Қалар ек қайран,
тал қармап,
Алтын басым иілер.
Қыбын табар бал бармақ,
Басқалар тегіс түйілер.

Оқалы шапан иықта,
Айнала шепті құрасың.
Мақталған жерде ұмытпа,
Датталып кейде тұрасың.

Ән салған Арыс

Жағасын көріп Арыстың,
Көп сезіммен алыстым.
Қайырмаға қосылып,
Кербез қызбен таныстым.

Анамның салған әні еді,
Жаныма жүкқан дәнегі.
Айтасыз біздің ауылды,
Даласы қазақ мәз еді.

Тербеле берді айнала,
Толқынды сазға байлана.
Шәмшідей шалқи шырқаған,
Деменіз мені қай бала?!

Күйімен тылсым тербеткен,
Ақ сәуле тартып жер-көктен.
Қаратал бойы тусам да,
Арыс әнімен ержеткем.

Бұраңбел биші тал қандай,
Беу, қалай тұрмын таңданбай.
Өзенге құлақ тосып ем,
Арыс та әнге салғандай,
Шәмші де келіп қалғандай...

Бақай батыр

Шыдай да төзе ашынған,
Ақберен ерім аттанды.
Кер атын ерен күмістеп,
Ақтық бір сынға баптанды,
Бұйрат құм басты белінен,
Солқылдап жатты ақ сорың,
Бұлаған көзін аспан-ды.

Тораңғы,
жыңғыл тербеліп,
Сексеуіл секем алған ба?!
Көкбөрі түсін суытып,
Қаһарын шашар жалғанға.
Ердің сойы елер ме,
Бетінен алған қайтпаған,
Қанаты жоқ-ау самғарға.

Көз ұшынан байқады,
Ұйысқан жалдай қараны.
Қолында қамыс найзасы,
Тұлғалады дараны.
Асқанға тосқан деген бар,
Бір өзі мыңға шапшыды.
Ұранға бөлеп даланы.

Ақ құмның беті былғанды,
Күннің де көзі қалқалап.
Безе қашты хайуан,
Әлдісі бірін арқалап.
Оқыра тиген сиырдай,
Жауыз топ жәрдем сұрайды,
Алладан пақыр жан қалап?!

Ұрпағы едім осындай,

Мынды бүккен батырдың.
Кек алумен кердеңнен,
Таңды талай атырдым.
Бас ұрғанға бас ұрдым,
Тас ұрғанға тас ұрдым.
Ғаламның төрі қай шама,
Өрінен көрмен тайсала.
Жырын жазам ғасырдың...

Алыстан жетер дауысы,
Бақай да батыр еренім.
Қақ жарып көктен түседі,
Дәрмен берген дерегің.
Ұйыта білген даланы,
Азамат ердің баласы,
Екі дүниеде сенерім!

ҰЯТ

Ол сөйлесе білмеймін,
Мен қысылып тұрамын.
Өзінде жоқ-ау тілдей мін,
Ұға білсең ұранын...
Ас батпайды-ау бойына,
Жүрмей қалса соттаса.
Не келсе де ойына,
Жетіп жатыр оттаса.

Жері жоқ-ты шолмаған,
Шақша басы шыдамды-ақ.
Толстой ол толмаған,
Түсірмейді бұған дақ.
Иман қайда, наласың,
Алда-жалда жолықсақ.
Жаба салар жабасын,
Жүрген жақсы болып сақ.

Алпамыс пен Гүлбаршын

Үш бала біздің үйдің үш тағаны,
Базарлы балғын шаққа құштар әлі.
Анасы мөлдір аспан,
мөлтек әлем,
Үш құлын үкі тағып ұштағаны.

Алдымда не тұрғанын мен бе білген,
Көп еншім енді қайтпас кенде күннен.
Арындап,
аландамай алға тарттым,
Үш перзент анасына сенгенімнен.

Келер күн бірге көрдік қалтарысын,
Ішінде тамам келін алқалысын.
Жансая бола білдің жампозыңа,
Әйтпесе шығар еді-ау жалтақ ісім.

Жас толқын біздей ғұмыр сүре білсін,
Бұл енді ел түйсінер тілегім шын.
Мен сенің тағдыр тартқан Алпамысың,
Гүлбаршын,
Баршынгүл де бір өзіңсің.

Тойға барам

Барамын,
тойға барамын,
Саламын Пышан бар әнін.
Біржан да өзім байқасаң,
Інісі және Сараның.

Жырдың да төктім жылуын,
Қыздың да құштым сұлуын.
Биде де қыздым байқасаң,
Босамай таңға буыным.

Той екен тойда жаралсаң,
Жарысып дара нар алсаң.
Жампозы болдым байқасаң,
Той үсті тегіс қалар таң.

Әнге де бастым тыныс кең,
Сөзге де шықтым ырыспен.
Ұпайым түгел байқасаң,
Қалыс бір қалмай бұл істен.

Жолым болғыш деп айтпадым,
Жақсы қырымды қаттадым.
Ерсі деп енді кім ойлар,
Тек жылтыр көз жатқа мін...

Барамын,
тойға барамын,
Саламын Пышан бар әнін.
Біржан да өзім байқасам,
Інісі және Сараның.

Төзім

Тасқа қашап төзімді,
Тау жаңғыртып өз үнімді.
Тік шатқалмен тарта бердім,
Батасымен арқалы елдің.

Күн күлімдеп төзімменен,
Шыңнан шығып сөзім кенен.
Жібек жіптей іштен тындым,
Хас тұлпарды түстей білдім.

Төзім!
Саған қарыздармын,
Алдын алдым бар ызғардың.
Дауыл соқса дуылдадым,
Сыр бермей-ақ буындарым.

Ұйып қалды елік күндер,
Кімдер талды,
кеміп кімдер...
Таразыда төзім тұрды,
Талмай тарттым – көзін бұрды.

Серік болдым төзімге мен,
Талай таңға көз ілмегем.
Самға, самға,
құба көңіл,
Тапжылмастан тұра ма өмір.

Киелі мекен

Қадірін ішке бүккен қайран далам,
Сар желіп салдаңкермен сайран салам.
Керімсал,
кербез сағым тербеп көңіл,
Кейпіңе шетсіз,
шексіз қайран қалам.

Мына жер марғау мүйіс бабам қалған,
Әр бұта сыр шертеді замандардан.
Арыстанбап,
Қожахмет рухы кернеп,
Бойыма қан тамырмен тарамдалған.

Бабалар байтақ әлем жатыр ма екен,
Не деген Түркістаным асыл мекен.
Хандарым,
ұлт ұйытқан әулиелер,
Осында баһадүрлер,
батыр десең.

Қомданып көрген жерден қос қанатым,
Келгендей Аламаннан қосқан атым.
Бауырым деп бар қауыммен төс қағыстым,
Тұран жұрт бұл арадан дос табатын.

Алдаспан –
аспан тіреп дәуірінде,
Темірдің түспеген-ді кәрі кімге.
Тұрғызған бұлттан асқан кесенені,
Мән көп-ау Әмір-Темір Әмірінде...

Жұптасып жетсем сағымға

Алыстап кеткен күндерді,
Сағын сен,
қалқам сағынба,
Аңсаймын айлы түндерді,
Толқындап түзде тағы да.

Көк шалғын кезген қалай-ды,
Қошамет көрген едік-ау.
Көк құрақ досқа балайды,
Сая төр,
әрі өзі бау.

Ақ жүзің жарқын керім-ді,
Мың жігіт аттан аунайтын.
Бал тұнған өскін ерінді,
Көргеннен жүрек лаулайтын.

Көп жылдар көрік ұрласын,
Көңілге шектеу жоқ әлі.
Бәрі де бізге – ұлға сын,
Басамын әнге «Қоғалы».

Алыстап кеткен күндерді,
Сағын сен қалқам, сағынба.
Демегін дерек кім берді,
Жұптасып жетсем сағымға.

Бозбала болмыс

Сүт тұнған бозғылт бұл түнде,
Малынып сырға мен жүрмін.
Тұмшалау оны мүмкін бе?
Құрбыға қорқа сездірдім.

Торғын түн ашып құшағын,
Жұлдыздар лағыл шашады.
Шолпы-қыз сүйіп бұлағын,
Тамшы боп қырға қашады.

Бұл неткен ғажап сәт еді,
Бұлбұлдар сайрап көктегі.
Құс жолы жайнап кетеді,
Күткендей Сені, тек Мені.

Даланың желпіп шапаны,
Мақпал үн сезім ұрлайды.
Ашып ап жүрек қақпаны,
Бозбала болмыс ымдайды...

Екінші бөлім

*Қара жер ақ
моншағын Айға
тақты*

Арай күн

Теңесіп Күн менен Түн аймаласты,
Қара жер ақ моншағын Айға тақты.
Жасыл бел,
жазира жон жайнаң қағып,
Ұлыс Күн әуелетті «Айқабакты».

Пай-пай-ау, Түн – «Жігіт»
«Ару» - Күнді құшты білем,
Бозторғай бой түзеген ұшты кілең.
Ел жаққа
жыл он екі ай оралатын,
Ой түзген мен де құстың ұшқыры ем.

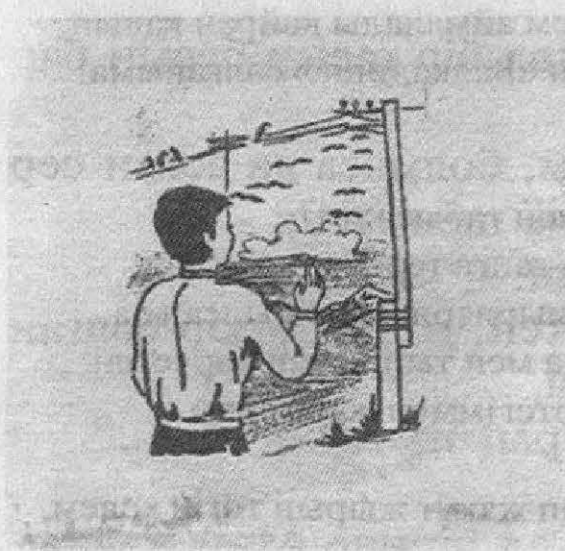
Жыл мойын жалғасып
ақ таңдарыма,
Сүт бітіп тамырынан талға мына.
Жыр көктем аймалады қайран қалып,
Шырқатып «Балқадидша» салғаным!

Беу, көңіл,
көк нұрымен табысады,
Даламның таңға тербер таныс әні.
Қиялым қиырлардан қайрылсаң да,
Тау-шыңда мен тындырар бар іс әлі,
Ертеңім ертегіммен жарысады...

Жанымның жақұт жырын төгіп келем,
Жәмиғат,
тіпті неткен көріпкел ең.
Қанатым қаға-қаға талған тұста,
Ақ нұр боп көк аспанды өбіп келем.

Сырласқан тал-қайыңмен,
 тау-сайыңмен,
 Сабасын сұлу сөздің аңсайым мен.
 Желегі желбіреген Жетісудың,
 Келбетін керім өріп қайтайын мен,
 Айналдым ажарлы аймақ тәй-тәйіңнен.

Арай күн –
 Алтын кірпік күлімдейді,
 Түңлігім ашық қалсын бүгін мейлі.
 Жаңа жыл –
 Жаппар ием - өз Наурызым!
 Сәулесі сүт-сананың сүзілмейді,
 Үміті Тұран жұрттың үзілмейді!

Қазақи шаштараз

Шаштаразға барған сайын әрдайым,
Шеберінен шуақ аңсап барлайым.
Сонау жылғы Сатай атам жетіп кеп,
Сұрайтындай ауыл-аймақ хал-жайын.

Әзиз жанның ұстарасы -
жадымда,
Қарамайтын шашың жұқа,
қалың ба.
Қалың елдің сауабын беу алатын,
Күзеп,
түзеп,
жүдеу,
пақыр,
тазын да.

Ерке-шолжаң балалары кей үйдің,
Көнбей қартқа көпе-көрнеу кергитін.
Мұндай тұста соғыс көрген ардагер,
Маңдай бүлкіп, өңі кете кейитін.

Кәрі-жасы тырс етпесе бірер күн,
Көңіл пәс боп алаңдаумен жүрер тым.
Қылығына қайырымды қартымның,
Қуыс кеуде кейбіреулер күлер тым.

Қайран қартым,
қазынам-ау,
кең кеуде,
Жатырмысың мәңгі жұмақ көмбенде,
Пұл сұрамас шаштаразы Қазақтың,
Ғайып тартты.
Шырағданың сөнгенде!

Мін тағам

Ағаларға мінім бар тағатұғын,
Тұлпар тұяқ тап баспас шабатұғын.
Жанарларын жай ғана салған болып,
Күйкі кірбің тірліктен табар тыным.

Аруларға бір мен бе таң қалмайтын,
Құс жолынан адасып, жар таңдайтын.
Қу түлкінің у тілін татып лезде,
Ғұмыр бойы нәркескөз жауғандайтын.

Інілерге көңілім алаң-қайғы,
Асу аспай құр бекер алаулайды.
Қайратына айласы қайшы келген,
Қаршығаңыз құсты да ала алмайды.

Жарыма да сөзім бар айтар, достым,
Жастық сезім, жанар тау, жайнар шоқпын.
Ақ жүректі алаулап, жалаулаған,
Көлбеу сөзге сол көктем қалай қостың.

Дыбыс құра, саз тудыр,
беу домбыра!
Жина жұртты,
тойлат-қын,
Ел қондыра.

Қарсы аламын
әр таңды -
арым кәміл,
Аялаумен жырымды -
өнген бұла.

Ақ шағала, Армысың

Айналсоқтап бүгінде ақ шағала,
Ұзамайсың -
білмедім,
бақ шаба ма?
Жапырағы жанымның жайнаң күйде,
Жыр ұшырып келген ем баққа мана.

Ақ шағалам -
жалғызым айдындағы,
Әрі-сәрі білесің жайдың бәрі.
Семіз айтып,
бөз шығар би, бектерге,
Қажет дейсің қыр белдің қай мұндары.

Ақ періштем,
Армысың,
Ақшағала,
бедел,
биік бедері -
ақша ғана.

Байлық жұтқан ғарасат майданында,
Тұяқ тірер,
тұғырлы тақ қала ма?..

Өрт шалады, ішімді
әр таңымда,
Мықтылар да басады жорта мұңға.
Айдын түгіл,
Сен пана тауып келген,
Жұтып қоймақ даласын -
Арқаның да...

Құшақ отын

Ауыл барсам ауыр ой қаумалайды,
Әсерімді ысырып жанға жайлы.
Жатаған үй келеді көз алдыма,
Өзгеріс те елітпес ханға сайлы.

Қораш үйде қарайып ана-бала,
Отын таппай қалушы ек қол араға.
Сабақтан соң итшана іліп алып,
Кетер едім тоғайға томар қаға.

Әрең тартып отынды омбы қарда,
Әлсіз саусақ жібімей, тоңды таңға.
Аяйтұғын анашым түрім көріп:
“Дем ал енді, деуші еді,соңғы бар да”.

Болды артық бірердің күйі бізден,
Іздер едік нәсіпті жиі түзден.
Құшақ отын жетпесе итшанамен,
Түтін шықпай қалушы ед үйімізден...

Маңайым мерей - мың дүбір

Той жасап тірлік жаһанға,
Тамыры алтын Тәңірия.
Таулардан биік асам ба?
Таң жаратқан тән-дүрия.

Қонақтап көктем көліме,
Көзайым кейіп қалқыдым.
Күдірет-күштің жөні ме,
Жер-Ана торғын балқыдың.

Жаңа Күн - Жылым басталып,
Наурызым енді - толған ай!
Күнпарақ қалмас жатталып,
Бозторғай жырды толғамай!

Ақ таңда шыққан қалқадай,
Ақ құстар көкте ағылды.
Бөктердің беті алқадай,
Ал қызыл гүлдер тағынды.

Боз далам, ай-хой, жетілді,
Ақ қозым қотан көбейтер.
Ақ нөсер жуып бетінді,
Ақ бата елді көгертер.

Алаулар алап, мүбәда,
Қиын-ау, қиын тең табу.
Ұмыта, қойман жүдә да,
Қозыма қоңыр ен салу.

Маңайым мерей - мың дүбір,
Адамзат тербер жырынды.
Елітер сәтің туды бір,
Жауқазын ұл мен қызынды.

Қалы бір кілем - қара жер,
Тұрағы ғапыл ғаламның.
Тұлпарым - пай-пай, Қарагер,
Ән - бесігі даламның.

Сиынып Жапбар иеме,
Қой жылы есік ашады.
Елімді, Наурыз, киеле,
Азаттық арай шашады!

Алтын арай

Жадымызда,
бәрі де қанымызда,
Басиелік ете алмай барымызға.
Азаттықтың жолында -
тағдыр тайғақ,
Арыстардың қарылған жаны мұзға.

Алтай жайлап бабалар,
Балқан жетіп,
Мысыр жолда талайын талқан етіп.
Бостандықты аңсаған жорық сапар,
Бозбаланы баптаған,
қалқам десіп.

Ұмыта алман түнегін тұл аспанның,
Еңсе түсіп,
мың мәрте ұласқан мұң.
Алаш-Күнге әр кіріп Желтоқсаннан,
Егемендік лебімен қыр асқанмын!

Қазақта да бар екен пір аспанда,
Қурайың да тылсымсыз бүр ашқан ба?!
Ата Заңым асқақтап ақбастауда,
Нұрын шашты ертеңгі Гүлстанға!

Елес бүгін бодандық,
көп шерлі де,
Жүректі жыр кернейді көптен, міне.
Қамшы үйірген замана жотама сол,
Дүние кезек -
ілінді бөктергіме!

Байтақ жұрттың байрағы желбіреді,
Батыста да таң еттік кейбір елді.
БҰҰ-да саңқылдап шыққан даусым,
Ғаламшарды ғажапқа сендіреді.

Естілмегей елімде жетім үні,
Ризығыма жыртылсын жердің түгі.
Алтын арай - Ата Заң,
сенем саған,
Бар өзінде -
Елбасы кепілдігі!

Ептеген мін

Айта алман,
Жоқ деп бойда ептеген мін,
Ар аттап, намыс жұтып кетпегенмін.
Қапас сәтте шырағын жаға білгем,
Жазықсыз жапа шегіп шеттегеннің.

Сезілер сапар белде ептеген мін,
Шалыс басып,
шынарға беттегенмін.
Екі ұшына таяқтың тап келгенде,
Жасырман!
Кей тұстарда кептелер үн...

Тәйірі,
қайтер дейсің, ептеген мін,
Қай таңда жылы орынға жетпегенмін...
Төгілтіп ғазиз көңіл ғазалдарын,
Төрінде жиырма бестің көп бөгелдім.

Дәл бүгін де бір міннен арылмадық,
Базарлы көш басында барым анық.
Жел үйіріп түссек те қақпағылға,
Қақ тұрғандай көңілге налымадық.

Ептеген мін,
шіркін-ай, ептеген мін!
Сен болмасаң,
шындық сол - шектелермін.
Хор қызы да сүттей ақ күй кешпепті,
Періште емен!
Бірақ та... деп келермін!
Көктем күнім!
Сен мені, сөкпе дермін!

XXX

Жан атаулы жалындауға құмар-ақ,
Өмір - Алау,
Көңіл - Жалау,
О, ғажап.
Қызуына шок тасталған кей бозым,
Ғұмыр отын тұтата алмай - құр мазақ.

Тіршіліктің тылсым күші -
Тамызық,
Тамызықтан -
шырқау шықсаң шаң үзіп.
Шуда жіптей созылғанда шіркіндер,
Талай қайттым тау асарда қамығып.

Тамызықта нендей сыр бар десек те,
Шок жалынды алсаң да беу көсеп те.
Лүп еткізер ықтасынның қамымен,
Қарап қою қажет екен етекке...

Қырда өстім,
қиыр - белден құс алғам,
Қыдыр дарып,
қырық румен құтайғам.
Жүрек мұздап,
денем діріл қағады,
Тамызықтан біреу болса пұшайман.

Иә, достым,
көрмеппін-ау тарынып,
Ой-ниетім,
табиғатым - Тамызық.
Ұшпа бұлтқа ұласуда көп үміт,
Тағдыр - төрде Тамызығым барын үк!

Ән тербейді

Қанып ішкен толқынбыз көк тұмадан,
Іргесінде көк майса көп құлаған.
Көк аспанда көлбеген көгершіннің
Келбет-көркі бүгін де жетті маған.

Жатталған-ды жадымда таңғы шағы,
Ерте тұрмай, басыңнан бақ ұшады.
Мезгіл-мезгіл мазалап бозбала кез,
Күн беткейді -
бозжайнақ жаңғыртады.

Аймаласып Ай нұры ұшпа бұлтпен,
Сәулем саған балаушы ем Құртқа деп тең.
Сурет белгі қалыпты сол белесте -
Сезім тербе,
сүйгенім ұлпа беттен.

Ғазиз көңіл -
мүбәрәк күмбірлеп тұр,
Қайырмань қайталай күн бірлеп нұр.
Айнамкөзбен қауышып мақпал түнде,
Қыр астында қысылмай жүргім кеп тұр.

Ән тербейді,
әркімді ән тербейді,
Сазды үзсең -
сәнім-ау сән келмейді.
Әнші едім ғой,
әу бастан Әмен сері,
Жеңгең көніп,
кимасын әпкең мейлі...

Көктемім менің

Көктемім менің, көктемім,
Жаным-ау, рас па, жеткенің?!
Есімнен әлі кеткен жоқ,
Былырғы мені өпкенің!

Лебіңмен жеттім жазға да,
Есейіп бір жас бозбала.
Серілік билеп сезімді,
Жүремін топта наздана.

Күзі де өтті, қысы да,
Сыйлығын дәру ұсына.
Сонда да елтіп тұрамын,
Көктемнің жыршы құсына.

Көктемім менің, көктемім,
Кеудемде ару көктедің.
Сезілмей қалды жеткенің,
Сыр бүгіп сонша не еткенің?!

Бойтұмарым

Балқаш көл -
бойтұмары бұл қазақтың,
Барған жан,
бастан кешер бір ғажап күн.
Бал құрақ,
балдыр тұнған,
байтақ өлке,
Бойына барын жиған,
кіл - тараптың.

Айдын көл,
Ата қоныс - марапатым,
Көкшетау,
Бурабаймен жарасасың,
Ел-жұртқа сауын салған сая болып,
Шығарған -
Бабалардың дара атын.

Мұнарлап,
қияндардан көз тұндырар,
Аң-құсы жолды кесіп - төркін құрар.
Тал түсте толқын ұқсап бойжеткенге,
Мақпал үн,
сылқ-сылқ күлер,
көркі - тұмар.

Ажарың ақ жамбыдай көптен бөлек,
Ақ шағала -
әуенде дәп көбелек.
Жақұт-төр жұлдыздармен сыр бөлісіп,
Көгіңнен ай өбеді,
дөп-дөңгелек.

Байлығы Балқаш көлдің -
балықтары,

Тәңірден жалғас тапқан -
халық нәрі.

Құт қоныс қалың елге Сарыесік,
Сын сәтте сағы сынар тарықпады.

Тілегім -

бүгін кеткен үстемелеп,

Жарты емшек -

өзен-суы жете ме деп.

Сағаңнан -

Атом - станса жоба тапса,

Басыңнан -

бағың ауып кете ме деп.

Ей, Ала Күн

Ей, Ала Күн, Ала Күн,
 Және де бүгін шаласың,
 Мен бе сөзден танатын,
 Түн түндігін жаратын,
 Топ ішінде дара тым,
 Ардақ тұтар бар атым.
 Сен болғанда Ала Күн,
 Арай тартып жанатын,
 Шуақ төгіп бәріне,
 Мен ғой мұздап қалатын.

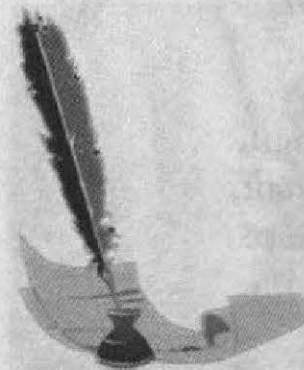
Арман әр кез ақ ұлпа,
 Арна асқан бар ынта,
 Сен тосылып, сарылтпа,
 Қарымта бар, қарымта,
 Күту - үміт бастауы,
 Жарылқа кел, жарылқа!

Ей, Ала Күн, байқасаң,
 Жердің беті - мұң-шері,
 Жігер күші - құм тегі,
 Қырық құрау бұл бегі.
 Қаратабан тобырың -
 Қалың киіз оғызың,
 Жалғай алмай қол ұзын,
 Тап баса алмай тоғызын,
 Салмақ басқан күйі бар.
 Бес күн дүние - бей опа,
 Көрсет енді, Сен опа!

Арғымақ туған қазанат,
 Тауға салдым тағалап,
 Ердің сойы азамат -
 Есік ашпас жағалап.

Ей, Ала Күн, Ала Күн,
Қыран көзім шалатын.
Қорғасындай қара бұлт,
Әлі-ақ тарап қалатын.
Болат найза емен сап,
Қажет тұста менен тап,
Бадана көз, тоғыз тор -
Сауыт киер шақтарда,
Баһадүрді менен тап!

Алғы күнді барлайтын,
Сұңқар биік самғайтын,
Тұлпар топтан қалмайтын,
Мынау талмаз тіршілік,
Сексеуіл шок жайнайтын,
Қой үстіне бозторғай,
Жұмыртқалап, сайрайтын
Күн ендірсем деп келем
Ей, Ала Күн, Ала Күн!

Сөз

Сөз ұстадым, сөз ұқтым,
 Сөз сайысы озық тым.
 Солық сол бір басылмай,
 Соны леппен жолықтым.

Сөлін ұғып асылдың,
 Сары жұрттан асырдым.
 Сан мәртебе жыр тұнып,
 Сіндім нұрға - Ғасыр-Күн.

Салиқа кей топтарда,
 Сырт бергенде “топ қарға”,
 Серт биіктен басатын
 Сөзден ерен шоқ бар ма?!

Сипат-күшің ерен-ау,
 Сурет белгі - ен бояу.
 Сезім тербеп, Сен қозғап,
 Сәресіде - мен ояу.

Сенгір көкпен жарасад,
 Сенде кием - баракат.
 Саналы елдің баласы,
 Сөзден табар парасат.

Жалайыр Шора

*“Жалайыр Шора атындағы құсбегілер мектебі -
тәуелсіз еліміздің бар-жоғын түгендеп жатқан-
дығымыздың бір белгісі. Сұңғыла бабамыздың
дария дәстүрі бүгінгі ұрпаққа үлкен сабақ!”*

Газеттен.

Қазақтың қазақтығын сақтағандар -
әлі де ашылмаған тас қамалдар.
Елдіктен ерен үлгі тартқан тұста,
Білмеймін.
Еленеді басқа жандар...

Жалайырдың Шорасын кім білмеген,
Серт тұрған.
Небір соймен,
дүлдүлменен.
Құс тілін,
Аспан үнін тылсым ұғып,
Айтқаны -
Айнымастан мың күн келген.

Бір тойда жиналған-ды жақсы-жайсаң,
Шораға мұндағылар қалды аң-таң.
Үш қыран әуелеп ен қалқығанда,
“Қыз ұзатты, - деді ол - тауып айтам!”

- Қазақтай қанын таза ұстайтұғын,
Шәулісін тұқымына қоспайтұғын.
Қыран бар қылық асқан ата-тектен,
Мінезін әлде кімдей жұтпайтұғын.

Нанбасаңдар,
көріңдер айтқанымды,
Сөйтті де ол сәйгүлік атқа мінді.
Қиқулап,

шырға тастап,
шыр-пыр болып,
Қондырған қырандарын -
жатқа білді.

Айтқанындай,
Ата қыран,
Ана қыран,
Шәулісін “ұзатпақ-ты” баласынан.
Құс біткенді мал-жандай түгендейтін,
Айналдық,
арыс туған данасынан.

Қырандар қанат сілтеп сабалады,
Тәуба деп, бұл күйлерін бағалады:
“Аспан ұшсақ,
қайталай қанат талып,
Жерге қонсақ,
Жалайыр Шора алады!”

Аспан тілін задында толған ұққан,
Қалай қадам баса алсын зордан бұққан.
Құпия -
көгілдір зауда киеміз де:
Қазақтың бастау тәңірі болғандықтан.

Біржан дауыс теңеген қоңыр қазға,
Құс сүймеген,
халқым-ау,
қозың аз ба?!
Әсет ән жарасып ақкуменен,
Шорадайын шыққан-ды озық алға.

Қос қанатын созып, беу,
Айға-Нұрға,

Айбынданып -
Адамзат айлағында.
Тас-көз,
имек тұмсық,
болат тұяқ.
Мұзбалақ бейне тартқан Байрағымда!

Байрағымда -
киесі өз бабамның.
Арманы алғы күнде аз ба жанның,
Салт түлеп,
ел еңсесі өскен сайын,
Бар қазақтай бәсіре мәз болармын!

Құштарлық

Өмір – кітапты парақтап отыр бір ару,
 Бұл неткен ғажап! Өленде тым-тым жүк ауыр.
 Бір тоғыз берсең дәл қазір тыншу таппайды,
 Жерік ол жырға.
 Арманы – жүрек суару.

Ақ етек, айнама, аққудай кезген әуені,
 Сап күміс күйде дүниеге мынау кеп еді.
 Пәруана сезім – періште қанат аңсайды,
 Ақ дидар ақын жалғанда жалғыз сенері.

Өнерге иген сенде жоқ, айнама, таласым,
 Поэзия сүзіп, ақ желкен жүзіп барасың.
 Бір мезет жырлар ақ үлпек қолмен сызылып,
 Жабырқап кейде, жадырап кейде қаласың.

Жамалы қаймақ,
 жанары жайнап қашан да,
 Кітапты құшат –
 далаңда және қалаңда.
 Байлық та осы,
 бақытта осы ол үшін –
 Он сегіз ғалам.
 Махаббат, тірлік Отан да.

Ақындарды ол аққанат құсқа балайды,
 Аялайды, демейді-ау әпер күн, айды.
 Жыр-бағбанын өлеңге іңкәр, нұр тұнған,
 Айналасы ақын деп “жұмбақ” санайды.

Нақышын-ай, Наурыздың!

Айналаның аспанға қарап бәрі,
Буын әлсіз, бусанған тараптары.
Сәмбі тал сәлем ала тербеледі,
Баурағандай сән бойын шарап нәрі.

Мезгіл – Ана оянып ұйқысынан,
Наурыз хабар таратып жыл құсынан.
Алуа-әлем қолаңшаш таранады,
Қымсынғандай былтырғы құрбысынан.

Нақышын-ай, Наурыздың науат-балдай,
Сикыр таяқ қас-қағым жаратқандай.
Айнамкөзі көрші үйдің үңіледі,
Шарайнаға сыр бүгіп, қарап қалмай.

Күннің жолы ұзарып шеңберінен,
Көктем сені бақ құсқа тең көріп ем,
Ана сезім оятып, Ата сезім –
Тербедің бесік жырын жөргегінен.

Алқызыл гүлдер сүйіп сай-саланы,
Самал жел – Алтынкүрек аймалады.
Шұғыла-нұр Жер-анаға еміренген,
Күміс кірпік, жібек бау байланады.

Қырдағы ел құлдырандап ойдағыға,
Ат байлап, ауыл-үйді қоймады да.
Төрт түлік тебіндейді бас көтермей,
Мәз-мәйрам, көкке аузы тойғанына.

Жас желең ойын-тойға желігеді,
Шатақ шал күншуақта тер үгеді.
Тәмпіштің ақ сақасы алшы түсті,
Иіріп жаңа ғана көріп еді.

Тілшімін Мен – Үнімін Тіршіліктің

Тілшімін Мен –
Періште иесімін,
Тірегім –
ақеділ жұрт, киесі мың!
Жаласын, қапасын да, бұзып-жарып,
Жалғанда жеңіп алдық би есімін!

Ауырсынбай дәуірдің жүгін мүлде,
Қыран қалқып құз-асқар биігінде.
Тілшілер байрақ бейне желбіреді,
Күмбірлі күйге бөлеп бүгінін де.

Тарихтың тұмар жалғап тереңінен,
Көсемсөз –
тұнық ойды тере білген.
Алаштың көсемдері айбар тұтқан
кәсіпке кір жуытпай келемін мен!

Байсын жер.
Байтақ дала нәр береді,
Ақпарат асыл-барды дәл көреді.
Қазағым қауымдасқан Ғаламшармен,
Толқынында – электрон тербеледі.

Бұқаралық ақпарат ағынында,
Дәуірдің қарасы да, ағы мұнда.
Шындықтың қылбұрауы қысып бойды,
Шежіре шырағданы жағылуда.

Тәуелсіздік таңымен арайланған,
Рухым биік!
Дұшпанға қарайламан.
Шоғындай сексеуілдің жайнайды, әне —
тұншыққан тұмшаланып талай арман!

Тілшімін Мен —
Үнімін тіршіліктің,
Тігілген мамық бетке бір шыбықпын,
Арым асқақ,
жалыным жанартаудай,
Сапарда жүрсем де сол тұншығып тым.
Тілшімін Мен —
Үнімін тіршіліктің!

Ғашықтар көпірі

Аулаққа шақырады көңіл-дөнен,
 Бұлқынып көптен былай көрінбеп ең.
 Үстінде кербез өзен жолықтырдым,
 Өзінді,
 “Мына дала – төрім деген”!

Тобылғы түс,
 мен де сол даладанмын,
 Ән шалқып,
 әп сәтте-ақ тараған мұң.
 Үн қосып көкте құсқа, жерде жырға,
 Жатталып жүрегінде дара жанның.

Сырғанды көріп-білсем,
 жақын келіп,
 Тамсантты тұнба-тұнық ақыл-көрік.
 Аспанда кемпірқосақ жайнап кетсе,
 Ол менмін –
 жалын атқан жасын деп ұқ!

Мына су,
 мынау өзен – өткелектер,
 Малыңған жасыл нуға көк теректер.
 Жетермін желкен тартпай құрлықтарға,
 Құрбыжан,
 қылық түзген, кел демеп көр.

Тосқауыл тежеу емес, нөпір үн де,
 Кетіп ед Көрпеш бейнем –
 кекіліңде!
 Елсізде еліктірген елігім-ау,
 Келгейсің Ғашықтардың көпіріне!

Құнан бәйге

Балдырған кез,
тайға мінген шақтар-ай,
Қарттар жүрер тіл өтер деп мақтамай.
Ертелі-кеш жұрттан жырақ тепсеңде,
Бас бәйгеге қамданушы ек,
бақ қалай?

Құлақтанып жарыс қызар дөп күнін,
Көзге ілмей үміт-жұлдыз көптігін.
Тор құнанды жайдақ міне алаулап,
Топ ішіне әруақтаған жетті үнім.

Тасыр-тұсыр тұяқтарға жел бітіп,
Шабандоздар қылқұйрықты тебітті.
Құнанымның тізгін-жібін тежемей,
Мен де ұштым самал-лепке елітіп.

Соңғы айналым,
міне, міне таяды,
Құнанымның шалдыға ма аяғы?!
Тұс-тұсымнан тура тартып тұлпарлар,
Арманымды таптап өтті-ау манағы.

Әттең, дүние, көмбе қалды көрінбей,
Екпін қайда, өкпек өзен селіндей.
Ыршып жатты көзім жасы сол мезет,
Құнанымның кемшін соққан теріндей.

Көшті жылдар,
нелер сынға қатыстым,
Тең көрмедім,
не дүлдүлін шабыстың.
Көңіл-төрте құнан бәйге оянса -
Женіп тұрып,
жылауға мен асықпын!

Жұмбақ дүние

Бәйтерек те емеспін, жәй терек те,
Өз бесігім тербетем, мәпелеп те!
Бал арадай беймарал қанат қағып,
Азық жинап келемін дәу дерекке...

Ғұмыр жолды осылай кестелеймін,
Сапар үсті әркімді кеп жебеймін.
Табан жолдан тая алман тағдыр куә,
Ассаң да ақыл, әлде сол кеше мейлің!

Қабыршықтай бір жылға шыдап берер,
Төзімді өмірім бір-ақ көрер.
Пәруана күйімді үзе қойман,
Ұрпағым бар құпиям сұрап келер.

Көзден таса тұмшалап сыр-бағымды.
Таңнан таңдап жүремін тұрағымды,
Хас маңғаздар жатса да мият тұтып,
Шеше алмай бір жүрмін-ау жұмбағымды...

XXX

Тұп-тұнық ауа тамаша,
Есімнен тана жұтамын.
Үркінші жеткен балаша,
Сары жұрт сені құшамын.

Шырқауы шынар әнімнің -
Жаңғырық табар төрісің.
Балдырған күнгі мәз үннің,
Сазына қанған өрісім.

Бабалар рухы байрақ боп,
Намысын жырттым жұрағат.
Үзенгі тосып жайнақ топ,
Жалғап бір кетті ұлағат.

Көңіл де патша шарықтап,
Гөзал қыз һәме мұңымыз.
Тал түсте сөзбен шалып қап,
Жарасты кеште жырымыз!

Бозбала таңда ізіміз,
Бойды да билеп үйрендік.
Шыға да қоймас мініміз,
Сезіммен сәмбі бүрлендік...

Демегін қыста гүл сеппе,
Серік бол аяз - ақпанға.
Төменде жалқы жүрсек те,
Ойымыз сонау аспанда.

Өшпейді шырағын

Анашым, ботамын,
Жырыма қосамын.
Өзіңнен басталды,
Алғашқы осы әнім.

Ұшырдың ұядан,
Қалайша қия алам.
Бапталып балапан,
Көрінді қиядан.

Алыста жүрсем де,
Шаттанып күлсем де.
Көк аспан самғайтын,
Қанатым бір сенде.

Нәзігі сезімнің,
Үлгісі төзімнің.
Үмітің бүгінгі,
Анажан өзіммін.

Жарқырар бар қыры,
Шуақты жан сыры.
Мейірім көлінде,
Аққу боп қалқыды.

Патшадай көңілі,
Болаттай төзімі.
Мың дауыс жұптасса –
Білінер өз үні.

Кешегі жас ұлан,
Кезім жоқ жасыған.
Сәл қолым қалт етсе,
Өзің деп асығам.

Саз өрнек салармын,
Жұлдыз боп жанармын.
Ардақтап, ақтаймын,
Ақ сүтін анамның.

Өшпейді шырағы,
Береке бұлағы.
Құс жолын жалғаған,
Анамның пырағы.

xxx

Сиқырла дүние, сиқырла,
Бойымды билеп күнде, түн.
Үн қоса алам қиқуға,
Аламан алу міндетім.

Рухымда - нәрі халықтың,
Тағдырым соққан мүсінмін.
Шырағдан жанған жарықпын,
Түсінгін, досым, түсінгін.
Сиқырла дүние, сиқырла!

Жібек-нұр арқау үзбедім,
Жеті қат жерге ұшсам да.
Қалқаны мөлдір іздедім,
Хор қызын көкте құшсам да.

Хор қызын қойшы қаз мүсін,
Достармен өрем ән кейпін.
Тағдырдың жазған жазмышын,
Күндермен нарбұт әрлейтін.

Ой-найзағай, ой-теңіз,
Айналдым ақ нұр нөсерге!
Ақ әлем жыр мен той деңіз,
Жүрмесен егер бекерге!
Сиқырла дүние, сиқырла!

Сен мені іздеп пе едің?

Сен мені іздеп пе едің?
Бұл жүрек не сезеді.
Ауаның сыз леп, желін,
Сейілігі берсең еді.

Сені мені іздеп пе едің?
Қай қырдан қарсы алайын.
Сергімес күз деп пе едің?
Жайнап бір жасанайын.

Сен мені іздеп пе едің?
Қобыз-күй әлдилейді.
Жаз тамам, жүздеспедің,
Көңіл-төр би билейді.

Сен мені іздеп пе едің?
Сәулелі шақтарым-ау.
Махаббат ізет- лебін,
Жазалық баққа мынау.

Бояма мұң, дәуір-ай

Бояма мұң,
дәуір-ай, бояма мұң,
Балқып бақыт нұрына оянамын.
Жанарларға жарқын от көшірместен,
Сапарымды қалайша қоя аламын!

Әуез үні өмірдің сірә, мына,
Бұла күйде көшкен-ау бұлағыма.
Патша көңіл селкеусіз шарқ ұрады,
Ел қондырып кең сарай жұмағыма.

Қақпақылда лайланса тұнықтарым,
Жүдеп жүрем апталап, сұлық жаным.
Сездіре алмай сезімді сел күшіндей,
Арынымды ар тұнған құрықтадым.

Асылымсың –
ей өмір, зүбәржатым,
Жалған сөзге әу бастан жүдә жатпын,
деп келемін,
мен өзім бек төремін,
Керек қылман,
ешкімнің мінәжатын.

Сырғалымға шолпылы үнім жетсе,
Кететіндей бар әлем күлімдеп те.
Бекзат бейне,
байсынды мекен жақтан,
Базарла кел бағымды,
бүгін жет те.

Бояма мұң,
дәуір-ай, бояма мұң,
Балқып бақыт нұрына оянамын.
Жанарларға жарқын от көшірместен,
Сапарымды қалайша қоя аламын!

Шындық солай

Сайланғандай әу баста тұлпар аты,
Салған жерден сезілді құсқанаты.
Жерде теріп жүрсем де бар асылды,
Аспан екен - құсымның ұшар басы.

Түсім түгіл өңімде самғап жүрем,
Жанартауды жұлдызға жалғап кілең.
Сілбі уақыт!
Сес көрсет,
Серпіл мейлі!
Құштарлығым басылмас бар деп білем.

Бедеу заман білінер биіктерден,
Сезіп келгем,
бәрің мен түйіп келгем.
Ұлар үнім тұрғанда, құштар күйім,
Баптасаң да сайқалды сүйіп көрмен!

Қожы тастай құз-шынды бедерлеген,
Билік табы түйсікке келер деп ем.
Бедірейген сол жартас,
мұңлы дауыс,
Естіліп тұр кемел шақ кенерінен...

Шындық солай,
таразы тербеледі.
Кімдерді, кімдер ұғып,
тең көреді.
Сенерім –
бұлақ тұнған құштарлығым,
Нәр бояумен
жаһанға әр береді!

Ұшар көлім

Оттай маздап ойларым көл бетінен,
Ақық сырым ақ нөсер селдетіп ең.
Ақтарғанда көңілді ақ дариға,
Тосқауыл боп тұрмады жел де күрең,
Топ ішінен тасып бір тез кетіп ем.

Көк толқындар көп сүйіп білегімді,
Ақ шағала ақ нұрды іле білді.
Көк мұнарлы кеңістік көлбей жатқан,
Құшақ ашқан табам деп дүр емінді.

Жылжы қайық су сүйіп тұмсығыңмен,
Толқын төрде таныспын қыр-сырыңмен.
Иірімнен өрнекті табылайын,
Қуәдірлік күйіммен,
Ынтық жырмен.

Асыл сойдың садағын жонар едім,
Су бетінде сезген сәт сонар лебін.
Бағытымды белгілер –
бағдаршамым:
Қонар көлім және де ұшар көгім!

Жігіт айнасы

Бояулары қалған бел пәк күнімнің,
Мақпал - лебі сінген жер гәккуімнің.
Құлақ тосам жатып ап бауырына,
Үзіктерін аңсап беу, тәтті үнімнің.

Жазиралы жалын шақ,
нелер күнгеі,
Жаңа түскен жас келін -
желегіндей.
Аунап кетті қыраттан сол бір дәурен,
Қырма сақал,
бозым дос, еледің бе -ей!

Тау самалын ертелеп таң сауады,
Жыр идіріп -
бұраң бел тамсанады.
Сапақ жарып, жылт еткен күн көзіне,
Саумал дәмді бал тілмен жар салады.

Бар пейілмен ынталы жырға бәрі,
Салған жерден сезіліп, сыр қабағы.
Түнлігінді айнамақөз түрсең дағы,
Кей құрбының қымбат-ау сырғалары...

Сырғалар-ай!
Зер, ақық, шолпылысы,
Біленеді алқа,
айшық толқынысы.
Сырғаларда сұлудың бар болмысы,
Сүт ұйыған,
мәңгілік сол тынысы.

Аруларды құшқан түн таң асып-ай!
Мәнді кезің, мәйекті таңбасы сай.
Кешегінді тізбелер көз алдыңа,
Жастық маусым,
ер жігіт айнасындай.

Жүрек толқыны

Ақ көйлек болмыс әркімге,
Тәңірден жүккан.
Жарасар.
Айналсақ кілең Мәжнүнге,
Ләйліге обал.
Адасар!

Ұжмақ түндер із тастап,
Ғарышқа сіңіп барады.
Ғайыптан туған Сіз асқақ,
Өңім де естен танады...

Сылдыры кәусар бұлақтың,
Естіртпей сырын жаңбырдың.
Көтермей басын,
жылап түн,
Көрпеге шағар бар мұңын.

Бар сыры тек дыбыста,
Тулаған жүрек тұншығып.
Қадамың, қалқам, ырыс па?
Кетердей жаным бір шығып,
Көгерді белде бір шыбық...

Қуанамын

Сәл нәрсеге лап етіп қуанамын,
Бір лепеске сөз жұтпай жұбанамын.
Мен жарқырай, жайраңдап, жарылмасам,
Жалған әлем!
Қалайша тұра аламын.

Бүтінделсе жарлының үсті-басы,
“Үтіктелсе” мықтының түкті қасы.
Күй кешемін, көктем-нұр шашып арай,
Түзелгендей ғаламның бір тұтқасы.

Құп аламын,
бәрін де құп аламын,
Тазартып лас- қоқыстан жыр алаңын.
Ізгілікпен кестелеу әр қадамды,
Мият тұтар мәңгілік мұра-бағым.

Мың періште шаттанар бір балаға,
Сый көрсетіп, сездірсең қуана да,
Менің анық түйгенім қуанбаған,
Түйін тастап, жайылмас түп ала да.

Алып Ер Тоңа

Ақиқаттан аса алмас қағаның да,
Булықпасын десек біз бала мұңға.
Ата тарих айдынын аршып алып,
Қалмасақ-ты бөгденің табанында...

Афрасиаб патшасы сақ елінің,
Даңқы асқан, па шіркін, жат еді кім?
Парсы жұрты у қосып ас-суына,
Басын жұтты қапыда Бас ерімнің.

Қалың қолдың артқандай махаббаты,
Ер Тоңа қағанымның лақап аты.
Мадай деп есім берген жөргегінде,
Тұранға дүйім тиген шапағаты.

Парсылар қатты үріккен бұл бұзық деп,
Атаған Афрасиаб - құбыжық деп.
Арғы тегі “ Яғма” - Жалайырлар,
Тарих сырын тосады бір үзік тек.

Қағанның білінбепті кезі бұққан,
Қыдыр қонған әу бастан, бегі құтпан.
Томирис қыз өзінің мирасқоры,
Кир патшаның селт етпей көзін жұтқан!

Елдігім Ер Тоңадан басталады,
Тұранның хас қыранға нақ балары.
Әдебиет те Афрасиабтан арна тартқан,
Куәдір – “Құтты білік” баспалары.

-
1. *Афрасиаб - ұлы билеушісі, шын есімі - Мадай, лақап аты Ер Тоңа, б.з.д. 626 жылы өлтірілген.*
 2. *“Көшпелі”.*

Арулары-ай, Алаштың

Арулары-ай,
асыл туған Алаштың,
Шаңыраққа шырай беріп,
бақ аштың.
Намыс ойнап,
қорғар кезде елдікті,
Ерлігіңмен
Ерлеріммен жарастың!

Бойды билеп Азаттықтың қыр әні,
Жиып тастап жақұт, шолпы сырғаны.
Шыққан сәтте шошындырды дұшпанды,
Қыз жүректің қызыл қанға тұнғаны.

Тарих көшті жетелеген тұйықтан,
Әлпештеген бақыт құсын бұйыртқан.
Отағасын Төбе бидей әспеттеп,
Дүйім елді дәйек сөзбен ұйытқан.

Ашаршылық алған тұста алқымнан,
Жан үзіліп, жанарында таң тұнған,
Ақ сүтіңмен өзек жалғап сәбиің,
Жансыз құшақ аясында талпынған.

Шымылдығы қалса-дағы түрілген,
Боздағынан кезі жоқ ед түңілген.
Соңғы демі үзілерде есіктен,
Келе ме деп үміттене үңілген.

Арулар-ай, елемеген оқаны,
Еңкейтпеген би-құтанның қоқаңы.
Асу бермес арман бола тұрып-ақ,
Атанған-ды енді бірдің тоқалы.

Тебінгенде тізгін үзер серкелер,
Тежей білген арулар ғой – еркелер,
Топ ішінде емеурінді сездірмей,
Оңашада оттай лаулап өртенер.

Ару әлем сұлулардың келбеті,
Тербеледі тұмса бейне жер беті.
Белін буған бозбаланың алдынан,
Шығатындай шуақ шашып жеңгесі.

Арулар-ай! Кербез жезде, балдызы,
Жаны нәзік жарқыраған жалбызы.
Тосын қойған бір сауалға тосылып,
Кінәлідей балбыраған бал жүзі...

Арулар-ай!
Алаштың арулары-ай!
Айналаңа төгесің жалын арай.
Жайшылықта жай түссе бүлк етпейтін,
Тасымасын бақыттан қаным қалай?!
Әрі бикеш,
Әрі әйел, ханымдар-ай!
Арулары-ай, Алаштың арулары-ай!

Американы да ашқанбыз

Тарихымыз алып мұхит - қатқан мұз,
Тұлғалансақ бейне бөлек – аспанбыз.
Қабілет те, қасиет те - тегімде,
Американы елден бұрын ашқанбыз.
Жаңа әлемге жұмбақ-өрнек астармыз!

Түркілерім – қанатындай жыл құстың,
Арғы тегі азиялық “үндістің”.
Ақиқатқа барша ғалам иланған,
Осы қазақ дей көрмегін білгіш-тым!

Колумб мырза бұл құрлықтан табылды,
Үндістан деп тың мекенді жаңылды.
Үндістер деп таныстырды еліне,
Қауырсынды, жебе тартқан нар ұлды.

Кулық, шіркін,
қай құрлықта қалған ба?
Америго бейім екен жалғанға,
Ақпаратты пайдаланып баспагер,
Жаңа әлемді аштым деді, таңданба.

Сонау бағы, бұлдыр елес заманда,
Бақыт іздеп текті тегім адамға.
Ұлы көшім Алтай таудан бас алған,
Құт дарытып, тарих көші – ғаламға.

Сапар шеккен Батысқа да,
Шығысқа,
Қайдан білсін –
бағы,
соры, ырыс па?
Берингтен –
жермойнақтан өткен соң,
Тұрақ тапқан –

Жиделі байсын ұлысқа.
Бұған толық
дерегім де, дәйек те,
Пәлен, деп те,
түсе көрме әлекке.
Өркениет ұлылығы осында,
Бәрін тыйып,
жол ашуда әдепке.

Иә, солай,
“үндістерде” қаным бар,
Нанбасандар –
тексеріндер, алындар.
Рухым, түрім,
үнімде де ұқсастық
Ей, адамзат,
асылынды танындар,
Алда күнім - жанартаудай жалындар.

Ән мен әнші

Әнді сүйсең, менше сүй.

Абай.

Сырнай –саз, күй сандыққа ұласады,
Сән дыбыс саф дүние құрасады.
Үн тербеп үлбіреген жер-ананы,
Екпіні тау самалдай қыр асады.

Қыр асады,
дүрия-ай, қыр асады,
Қартыңды “қылық” қалған жұбатады.
Алғаусыз ашылған гүл - Айнамкөзім,
Қырмызы,
нәзік жұпар,
бүр атады.

“Акқудың көз жасындай көлге тамған”,
Ән - “Арман”,
әнші де арман - төрде бағлан.
Әуелеп әуез шым-шым төгілгенде,
Тұнығың тербелмеген кем де қалған.

Ән десе тоқсан мәнер үйірлескен,
Жан біткен - мынау менің күйім дескен.
Иірім беу құлпыра сыйқырланды,
Ырғақта - Ақан, Біржан білінбеп пе ең?!

Кетпесін сөз сезімде менен айып,
Ырғақ та,
ықылас та еренғайып.
Жалғанға жарық сыйлар құбылыс деп,
Әнді де,
әншіні де келем жайып.

xxx

Жалын-от, алау сан илеп,
Адам боп қалу ғанибет.
Құлдыраң кеше құлын ем,
Тепсеңнен түзде тани кет!

Өзегі талмас өр едім,
Өресін өрген көненің.
Маздай түс жарық әлемім,
Бастарын қосқан төбенің.

Шалқи да балқи шартарап,
Тойым да ертең тарқар-ақ.
Өрнегі өзек жалғайтын,
Өлеңді келем ар санап.

Санамда сенім қонақтап,
Сортаңнан соны сорап сап.
Сапардың соңы – тынығу,
Жетемін,
білем,
жол ақтап!

Құмай тазы

Ит дегенің қазына ғой, қазына,
Досқа айтамыз “ит” деп кейде بازیна.
Секең атам баптап-күткен сонау жыл,
Құмай тазы келер көзім алдыма.

Жүні тақыр,
жүйрік еді ерекше,
Қырат-дөңді жалғайтұғын белеске.
Қуған анын құр жіберіп көрмепті,
Сағақты екен,
салқы төсі елес пе?!

Тартар зады иесіне иті де,
Сейітжапар сирек тұлға Түркіде.
Арқа асып таңдап алған тазысы,
Қалдырмаған қай кезде де күлкіге.

Теріс езу, кеуде бөлек шынтақтан,
Сыншы жоқты қабырғадан мін тапқан.
Құт-береке бір ауылға болса да,
Атам оған қатқыл әмсе үн қатқан.

Түлкі тұмсық, қасқыр шеке, жыланбас,
Пенде таппан оны көріп қуанбас.
Жарғақ құлақ жалықпасың түз-анда,
Қиқу шықса буын серпіп тұра алмас.

Шоқпар саны қысқа белге сай еді,
Пышан берген күміс қарғы бау еді.
Қазағымнан тазы ұстаған бекзат-дүр,
Бұл әлемнің асты қане, қай елі?!

Күмбір де күмбір

Күмбір де күмбір күй келіп бейне,
Шалқиық бірге сүйеніп дей ме.
Сыңғыр да сыңғыр сән сұлу саздар,
Жанымды баурар күйленіп кейде.

Көңілдің кернеп көкжиектерін,
Елікке елтіп бел-білек керім.
Мұндылау әнді сап тьям лезде,
Түрімнен есіп төл тілектерім.

Жанға да ұқсап сабау қамшылы,
Жасыра алман – алау жан сыры.
Жадыра шақта жазира белде,
Жүректің ұшы баяу шаншыды.

Серілік күннен сөз өтіп еді-ау,
Өрдегі өріс көдесі мынау.
Алыста деп ек,
қалыс па деп ек,
Жасыл да желек төбесі қырау...

XXX

Жетісудің желегін-ай, желегін,
 Сұқтанарлық сопы қайдан демегін.
 Табиғат та талмай өзін түлетер,
 Дәнін сақтап, бөлектеумен елегін.

Күн шығады арай шашып аймақта,
 Сүт сәулесі ұқсап ғажап қаймаққа.
 Біз торғай да боз беткейді иемденіп,
 Көз салуды қойған енді сай жаққа...

Табиғаттан: таудан асса талабың,
 Қарауылда – қара жерде әр адым.
 Қай құрлыққа, қай белдеуге барсам да,
 Аспанына арай аңсап қарадым...

XXX

Желігу де жоқ еді, елігу де,
 Құлақ тостым ерен бір елік үнге.
 Әуеніме ен шырқар шырай беріп,
 Жетеледі саф таза желі күнге.

Сана шайқар сазым да сағақ тұнып,
 Сыбырлайды айнала: “Ғажапты ұқ!”
 Мәлдір сезім кемерлеп көңілімде,
 Келе берді жүгіргім балақ түріп.

Ерік бермей жүр едім ешкімге де,
 Тұнық суды тал түсте кештім желе.
 Талайымнан дермін бе?
 бақ-айымнан,
 Бұлақ бейне бусандым,
 еркім неде...

ҰЛТТЫҢ ҰЙТҚЫСЫ

(Қуаныш СҰЛТАНОВҚА)

Ордабасы ұйытып бар қазақты,
Ауыр ойдан арда ұл таңға жатты.
Тағдыр жолда тайғақтап талай бозым,
Жазықсыздан тартты-ау сан жан азапты.

Әйгілінің ішінде алабөтен,
Маңдай терден тарихта қалар өтем.
Кеменгерін халықтың, ерен ерін,
Қай жерде де қадірлеп, қалап өтем.

Жақсылықты қондырып жанарына,
Қаршадайдан гүл біткен қадамына.
Әлем самғап барады, құрлық асып,
Мінбе тербеп тұр еді жаңа мына.

Журналшыдан басталып аққайнары,
Айналған-ды ел-жұрттың нақ сайлары.
Саясаткер, елшіңіз, хакім де ол,
Іс-шарасы, пай-пай-ау, тастай бәрі.

Мінез-қалып қашан да жазғы көктем,
Алтын арқау жеткен-ді бағзы тектен.
Ғалам-көште жасындай жарқ ететін,
Мың кісілік тұлғалар аздық еткен!

Тылсымдарды тірілттім

*Ақын деген лапылдаған өрт екен,
Ақындардың жаным өту серті екен.
МҰҚАҒАЛИ.*

“Ақын деген лапылдаған өрт екен”,
Сортаң шөл де,
көкке тартқан көл де сен.
Қия алар ма ең,
Мұқа, сезім шабытын,
Бойтұмарға!
Бұйымтайға бер десем!

Қамқор елім,
бәс жолында белдесем,
Қайтер едім,
тұмар тағып, телмесен,
Аңсары бар ағыл-тегіл Мұқаңның,
Жалын лебі, толқынына төзбес ем.

Менің де өлең тең жаратқан сыңарым,
Әуе тербеп қонақтарым,
шынар үн.
Біз үзік дем саз денемнен шыққанша,
Қанбас білем іңкәр-бұлақ құмарым.

Жұп жазылмас сапарда да,
тойда да,
Еншілеспіз сорап болған ойда да.
Акку-ғұмыр өрнегі өшпей айдында,
Адым кеміп,
таба қоймас бой дауа.

Тоқсан тарам,
беу тіршілік, толғағы,
Толғанамын!

Бұйыртқаны сол-дағы.
Талайыммен тылсымдарды тірілттім,
Бақ құсым ол.
Басты ісім ол қолдағы,

Өміріме айналды енді өлеңім,
Ақын-ғұмыр дегеніне көнемін.
Сыңарым-ау,
“жанып өту серт екен”,
Хас тұлпардың, нақ сұңқардың бер емін!

Қазақтың Қастееві

Дәуір демін дөп басып қыл қаламы,
Дала төсін тербеген қырман әні.
Көк камзолды талша қыз сыр тұнады,
Сиқыр,
сыңғыр кейіппен сырғалары.

Өнер тербеп таулардың шатқалында,
Қарағайды бағалап баққа мұнда.
Тау қозғалып,
күн күліп, бұлт жасаурап,
Кеңістікке із салдың бақ жолында.

Тылсым түзіп Жаркенттен тұнбалары,
Шыңда бәрі –
шығарма, нұсқалары.
Шынайылық күйылып сан суреттен,
Ұшты биік қазақтың ұста-нары.

Таңдай қақты дүр әлем портретке,
Кіл жанрда бөлендің зор құрметке.
Пейзаж, тарих,
тұрмыстық кескіндерді,
Ұластырдың ғаламдық бар дүрмекке.

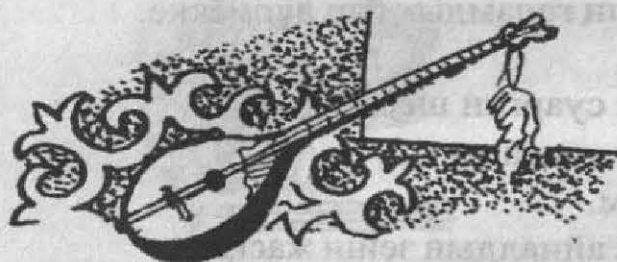
Сұлу сезім суарған шеберлігін,
Кемел енді келешек –
нелер күнім.
Зертханаға айналдың зейін жасқа,
Аруағың өнерде жебер бүгін.

Тарланбозым таңдадым!
Талғам бөлек.
Жуытпаған жан-жүрек жалған дерек,
Қомдаса да қанатын мың сан сұңқар,
“Сізге ғана тән еді самғау” дер ек.

Даланың да,
дананың пішінінде,
Мін табылмас келбеттен кішінің де.
Некен-саяқ саңлақтар,
некен-саяқ,
Өнебойы алатын ісі жүлде!

Ғұмыр кешіп ғажайып тән күлікке,
Жұлдыз жандын,
жайсаңым, жәй жүріп те.
Кестелеумен кескінін ұлылардың,
Өз бейненді сомдапсың мәңгілікке!

Жер-жаһанға нұр шашқан жарқырата,
Шықты күнің, мінеки, таң-тұрақта,
Алты құрлық тамсанар таңдай қағып,
“Ғасыр тойы” дермін мен шалқып аса!

Толағай тілек, толған Ай

Жаңа жыл!
 Жаным алау,
 Жүрегім – кен,
 Он екі ай!
 Үміт жалғап жүре білгем.
 Жатса да ғалам шалқып,
 Жаһан тарпып,
 Үзілмей дала жыры түр-өңімнен.

Ақша қар,
 Аяз өбіп айналамды,
 Ақ қағаз –
 көңілімді жайлап алды.
 Көк дөнен көкке ынтық,
 Көп өрісі,
 Сұраман – мәре мезгіл қайда барды...

Жаңа жыл жүздесерміз таңдарымен,
 Қайырлы қашанда да таңдарым ең.
 Көшіріп терезеге өрнектерін,
 Ақ сәуле сыйлық тартар жанға білем.

Ұйыған Ұлытауда ынтымағым,
 Абылай!
 Айбар тұтып жыр тұнамын.
 Қағанның кейпіне енді енбесем де,
 Жамау боп жасу жерге ұмтыламын.

Толағай Тұран үні,
 Тұран сыры,
 Дақ салмас тарих жолдың бұраңдығы.
 Әуенім кұрлықтарда қалықтайды,
 Бағасы: “Әлем-төрдiң бұл ән бiрi!”

Тылсым-ау, кешегі күн жұмбақтары,
Мұнар тау, сұрғылт тұман –
Қымбат бәрі.
Қаңтардың қырбақ қары қайтер дейсің,
Қылықтың қырда қалсын қырбақтары.

Бойымның ашылып тың тұмалары,
Бүгін де әулие күн - жұма-дағы.
Ақ сезім –
Ақ көбелек айналып жүр,
Ақ ұлпа – қалы кілем, нұр алабы.

Гүл жайнап жүрегімде керім ойлар,
Шаттықтың жоқ-ау шегі -
Сезім бойлар.
Бақыттың шәрбәт сәтін үзбеу үшін,
Жалғассын жарасым шақ жерім тойлар.

Дәуірім!
Айтсам, екен қандай тілек,
Зәруім – Азаттыққа қанбай жүр ек.
Дәруім – ел бірлігі шырақ жансын,
Жарқырап қиырлардан маңдай, білек!

Мен бүгін не тілермін,
Не тілермін,
Жақсылық дара шапсын - өтінермін.
Төбеге тіке өрлеп көк түтіні,
Шықпасын қазағымның көшінен мін!

ҰҒЫНУ

Өзек жарып өзеннің болмыс-нәрі,
Өн бойымда жаңғырар оңды іс бәрі.
Сырғанап та үлгерген,
тайғанап та,
Көк мұз әлем,
есімде сол қыс әлі.

Тайқы тағдыр төнсе де өзегіне
Тамшы тамып таңдайға - өз еліне.
Бәрі бүгін бейуақыт баянындай,
Сүрінген сәт
жылқының тезегіне.

Бәсірелеп бар-жоқты
балақанға,
Ала жіпті аттайтын жан атан ба,
Деуші еді ғой қарттарым күмбір кеуде:
“Тіл тигізбе,
Тәңірдей Қараталға!”

Тәңірі иә,
табынар – бұл аймақтың,
Жерұйықтан, о несі ей, пұл алмақ кім?!
Бар кінәні бір өзім жуа алмақпын,
Нәсіп терер зау көктен құрал таптым.

Ұғынғам ну жағанда ұлардан үн,
Шырай-көрік шық түспей шығарғанмын.
Бас иесі – Қаратал, қасиетім,
Ғарыш кезер ғұмырлық шығармамның.

Ұрпаққа ұран болған

Қайғы басып тұншыққанда айнала,
Найза білеп,
шыққан едің сайлана.
“Қабырғасы әлі қатып, толмаған,
деген-ді жұрт: - Мынау жұлдыз қай бала?!”

Еркіндік пен елдік буып намысты,
Қас жауларың білек күшпен танысты.
Қарсы келіп шара таппай амалға,
Ат бауырлап патшағарлар сан ұшты.

“Қараталдың қырғынында” – күзінде,
Тура шаптың жаудың шебін үзуге.
Сауғалаған,
шыбын жанын сұраған,
Шырқыраған толып кетті түз үнге.

Қайшылатып тұшарыңның құлағын:
“Кім бар-ау, - деп жекпе-жекке” сұрадың.
Жеті жоңғар жер жастанды бір күнде,
Алып тұғыр мәңгі қалды тұрағың.

Адырнанды шірей тартқан садақтан,
Қалмақ шошып,
айлар бойы санатқан.
Сұр жебедей суық өттің өмірден,
Алла жар боп, жасын ғұмыр жаратқан.

Қалың жұртты Сыр бойынан өбелеп,
Бастап келдің: “Атамекен, жебе!” деп
Көп тілеуі, ақ ниеті нұр жауып,
Жүзге жеттің байсын жерде төрелеп.

Ерлік жырым Тілеуғұлдан басталған,
Ер есімі ұрпақ үнмен жатталған.
Егемен ел жаңғырып тұр, ер бабам,
Күн күлімдеп,
Ай өбеді аспаннан,
Қолда әруақ! Орындалды басты арман.

Бал ерін

Қыздар деген керемет қой, керемет,
Е-ей, достым,
Абай, Мағжан не деп ед.
“Сүйіп, жанып”,
«Ақ күмістей маңдайға»,
Ерін еріп,
толқын бойды билемек.

Ару жандар өмір-төрдің шырыны,
Бал ерінге байланды беу қыр ұлы.
Ақық сезім әуелейді, о ғажап!
Қанат жалғап жібергендей қыз үні.

Сұлулардың көз тұндырған сымбаты,
Сүйіп құшсан,
бұл Пайғамбар сүннәті.
Жұлдыз ұяң,
Ай еріген айнала,
Үзілердей ынтық жүрек жырлашы!

Құмар қанған,
тұмар таққан таңдарда –
Періштеге мың айналған жан барда.
Мәжүн бейне мамық тәнге малынған.,
Құштар әне –
сусып қайта самғарға!
Жанып кетсе құшағында таңқалма.

Қыз-қаламдас

Әріптестің саз үнді қаламдасы,
Сыр бойының бал-құрақ, балаң жасы.
Ел тағдырын толғайтын, қыз тағдырын,
Оқырманның ой-отау – замандасы.

Аққу қанат қақтырып нәркес көзің,
Ләйлілерге көп-ау, көп сәйкес кезің.
Жантайып-ақ қарайсың «Жетісудан»,
Жібiткендей жігіттер бәстескенін...

Мұхаң емен Фәкеңе жыр арнаған,
Сыр ашуға әркім-ақ құмар саған.
Ақыл-көрік,
ақ болмыс жол жалғаса,
Мен әйтеуір ес кете сыңарланам.

Жазғаныңның жарасты түр, өңі де,
Сөз өнердің лүпілдер жүрегі де.
Қия бетке шыға алмай тамам жігіт,
Нури,
талай келгенбіз бір өзіңе.

Көрмеппін-ау,
сырымды жанға жайып,
Әр таңымыз өзіңмен – тойға лайық.
Қыран жігіт жолықса қапы қалма,
Кеш өткізіп берем мен таңғажайып!

Тағзым

Тағзым саған!
Азаттық – арман жырым,
Дәлелдедің ділсіздік жалғандығын.
Ар-ожданы халқымның – Алмас қылыш,
Сонау сақ пен ғұндардан алған нұрын.

Тағзым саған!
Елбасым – Жұлдыз-Тағым!
Аспан төрде жарқырар жұлдыздарың,
Сенің арқаң Наркескен – Алып тұлғам,
Әлем асып, Ай шуақ құлпырғаным!

Тағзым саған!
Ұланым – тастүлегім,
Ақиқатқа – Алдаспан бәс тігемін!
Жалантөсім – Аланда жуып кеткен,
Тәулесіздік қанымен жас жүрегін .

Тағзым саған!
Өр үні – бар қазақтың!
Екпініңмен Елдікке таңба тактың.
Жаңғырыққан – жағаннан жойқын
күшпен,
Әуелеймін әрқашан. Самғамақпын!

Тағзым саған!
Аманат – алға тартқан,
Адырнамен талайды «сауғалатқан!»
Бабалардың көзісің бел босатпай,
Туған дала төсінде таңға жатқан!

Тағзым саған!
Дәуірім – мәртебелім,
Есем қайтты. Өзіңмен ән тербедім!

Тарих жүгін арылтқан, Антқа берік,
Атамекен!

Сертке сай мәрт жебедің.

Тағзым саған!

Байтақ ел - Ай таңбалы!

Досың бейіл, дұшпаның жаутандады.

Дәрия кешкен Ақ кемем – көз ұшында,

Бөрілі байрақ биікте – жанған бағы!

Тағзым саған!

Мерекем – бір ғажап күн,

Рухы асып, шалқыды кіл тараптың.

Бақыт құсы – Бостандық басқа қонған,

Шаттық жырын шертуде – үн тарап мың!

Киесін-ай!

Бүгінгі күнпарақтың!

Жазиралы Жетісуым

Өз жазира мекенім,
Иран-бақты не етемін.
Құрлық кезіп кетсем де,
Құрақ ұшып жетемін.

Шудалы шөп шалғының,
Жанға дәру жалбызың.
Көркі жібек жайылған,
Жетісуым – жаз бүгін,
Тамсанайын азды-күн.

Тарих түскен тасқа да,
Бар қазаққа баспана,
Астанасы Үйсіннің,
Шығу шаһар – бас қала,
Үлгі болған басқаға,
Мәлім кәрі, жасқа да.

Моғолстан –
кешегі,
Ғажабстан –
көш елі.
Ғалам сырын түйсінген,
Ғажап ұрпақ –
көшелі.
Онды-солды зер салсам,
Жер таппаймын тетелі.

Кербез тауың, көлдерің,
Қытай асқан бел-төрің.
Өзен-суды кешсем де,
Өзінді аңсап шөлдедім,
Бесік сезім тербедім.

Жетісуым – жерім-ай,
 Көлі балдыр, төрі май.
 Берекесі ұйыған –
 бедеу қалған шөлі бай.
 Алаш жұртта ақ жамбы –
 Ардақ кезден қалған-ды.
 Ақ күмістей қалпыңа,
 Арғы-бергі таң қалды.

Көмбең осы,
 қазағым,
 Жерұйық жер –
 базарым.
 Тірлік тербеп тұрғанда,
 Таусылмас-ау, жазарым!

Бесағаштың бел төрі

Бесағаштың бел төрі бесенеден –
жаңғыртасың жадымды кешеменен,
Қолтығыңда қоңыр құм қоңылтаксып.
Ырысыңды қыр үсті еселеген.

Ақ мұнардай алыс күн белгі беріп,
Емешегі үзілген елді көріп.
Сыр бойында сыр тұнған бабаларға,
Деген Тылсым: «Ел-жұртқа кел жүрелік!»

Талайынан тағдырдың тайсақтамай,
Алла үкімін жөн ұғып, жан сақтамай.
Өзен өрлеп,
көл сүзген көк айдында,
ойланбастан, ойпыр-ай:
Бар. Жоқ. Қалай?

Тары еккен,
талқан мол,
талғажау көп,
Ежелден ел ішінде барға дау көп.
Киіктің матауындай өтпелі күн,
Қалдырған қалайда да жанға жай леп.

Бетегелі Бесағаш,
белі бекем,
Желіккенде жегенім –
елік ет ең.
Шеңгел түбі,
қоян жым тұзақ құрып,
Көгіңнен көк бестіммен желіп өтем.

«Сияз төбе»,
бабамның бақ тағы ең,
Бәсіре сапарларға баста кілең.
Айналған албырт шақтан жан саяма,
Жәлменде жаз ғұмырын жатқа білем.

Мазалама

Билесің бе,
ей құрбым,
білесің бе,
Рим билеген Октавиан тұр есімде.
Күміс мүсін күйғанда жандайшаптар,
Қайта еріткен ақшаға.
Күлесің бе?!

Дәл осылай адалдар күресуде,
Мәңгілікке ізгілік жыр есуде.
Қақпақылда қатық ап қалатындар –
қасиетті қалпынды түгесуде.

Сен де білем,
өзінді сезінбейсің,
Әлгілермен,
беті әрмен, егіздейсің.
Толмай жатып,
тоғызды құшамын деп
Торыққанда, гәп неде?
Мені іздейсің...

Мені іздеме,
қайтесің, мазалама,
Дүр сілкінгін,
«бойынды» тазала да.
Сары бәтеңке,
кителі, бар байлығы –
Сталинді есіңе ал.
Қаралама...

Димекең ше?
Халқы еді – күйі, нәрі,
Қобыз сарын кеудеме құйылады.
Әулие ғой,
Әулие әуелеп жүр,
Түркі жұрттың көгінде сыйынары.

ШЫМЫЛДЫҚ ҚАРАҒАЙЛАР

Бір жұртымда –
айнала қарағайлар,
Қоңыр құмы –
кәдімгі жаға жайлар.
Жайлауынан күздеуі басым түсер,
Бұл ендікті басқаға баламай бар.

Бал қарағай,
пай, шіркін, май қарағай,
Әрмен тұршы,
балдызым, қалқаламай.
Жетісудың жігіті ем желіп келген,
Ардақ тұтқан бұл жерді, арға балай!

Неткен алап,
қауаша ауызындай,
Таң-табиғат,
тамаша қауызындай.
Алақайлап алдыға қалай шықсын,
Ақындардың дүрия-ай жаны қызбай.

Ақбоз үй,
Ай сүттей.
Көмей күбір,
Үн салам домбыраға,
демеу Сүгір.
Сыр бермес,
шымылдық қарағайлар
Тербе мені,
Тынысым кеңейді бір...

Арналарым ашылмай

Арналары ағзамның жамау-жамау,
Бозбала-күн сызы да бар, айнамау,
Тұлпар – уақыт жалынан сусып түсіп,
Жанторсыққа жиналған жаман бояу.

Мүбәрәк күн бетімді аймалайды-ақ,
Берсе берсін берерін байламай бақ.
Батқан кешке жүгінем жүйкем кетіп,
Жатсадағы айналам байбаламдап.

Қызықта да кетпейді қылау қайғы,
Шілдеде де көңіл – төр қыраулайды.
Ағзаларым алқынып,
тамыр қысып,
Арналарым ашылмай күн аунайды...

Балқашым – базарым

Балқашым,
барым, базарым,
Солғын да солғын, ажарың.
Бұлағай кезең, бұлдыр күн,
Толмай да қойды-ау,
жаз әрің!

Сыздатып сүйек жараны,
Шағылмай
бірдің тауаны.
Қозғайды атом пәлесін,
Тұтатып отты назаны.

Көзіне сүйел көрінген,
Бездірер бақты көлімнен,
Аралдың кебін киерсің,
Боздарың – менмін.
Боз інген.

Кенді де, белді – еліміз,
Не деген кең ед теріміз.
Атом станса
орнатсын –
«Беріңіз көлді, беріңіз».
Желге ұшып кетсін жеріміз,
Құяң боп қалсын беліміз...

Ғасыр думан, Ғасыр мұң

Арылар ма ем қолды сермеп, бұл күйден,
Қорғасын-ой кеуде керген, мүшкіл дем!
Тамыр – солғын,
таным-тұман, қиял бос,
Саңылау жоқ өнбойымда күн тиген!

Сәуле жұқпай пернелерге тартылған,
Тиек жұмбақ,
дәл кешегі ән тұнған.
Сар жол – санам дегбірсіздеу, о несі?
Мыстан кемпір тор құрғандай артымнан.

Жалған ба еді,
бұл сапардың дерегі,
Жоламас-ау деген едім шер енді.
Бел асырар қыр баласын әлдилеп,
Әуез солса, кім болады сенері?!

Токта-тоқта,
ғасыр думан, ғасыр мұң,
Жер тарпыма,
тағатын ал бас ұлдың.
Қобыз күйді қоңыр сазы кернеген,
Бозторғай-үн көкжиектен асырдым.

Құрық салған мұңлыққа да, ұлыққа,
Заһар – улы қаймықпастан бір ұртта.
Білем – білем,
көндігу бар ғұмырда,
Көнген жерде –
жеңу де бар ұмытпа!

Сүмбіле-сыр

Сүмбіле төрде туыппын,
Су түзеген сымбатын.
Сөз көздеген уықпын,
Сүйек-сәні – жырға сын!

Сәйгүлік үміт үзілмей,
Сұлу күн көкте тербедім.
Сырғалым шықса жүзімдей,
Сұңқарың самғар мен дедім.

Сызылта салған әніне,
Сәулештің таңға қосылдым.
Сыр үгіп көңіл сәніне,
Сәске түсте тосылдым...

Сөреден жетіп мәреге,
Сый-сияпат бөлендім.
Санатта асып кәдеге,
Сертшіл топпен теңелдім.

Сыр білмеске сыр айтып,
Сағым сына қоймады.
Сазды кештер тыңайтып,
Сапар шыңға бойлады.

Сайран да сайран ғұмырым,
Сал-сері дәурен басымда.
Сылқымның өрген бұрымын,
Салтанат жырым басылма...

АЙБОЗЫМ*(Қасымжомарт ТОҚАЕВҚА)*

Жусаны мен тораңғы,
Күй шертуде, той алды.
Талмай ұшқан сұңқарың,
Тағзым ете оралды.

Ескелді мен Балпығым,
Елі білген бар қырын.
Ақ бәтеспен желпиді,
Тұлпар-перзент алқымын.

Бас бұлақтың тұнары,
Ата-тегі сыр әрі.
Жолбарыстың бүгінгі,
Бесінші ұрпақ шынары.

Түр – бейнең де еңселі,
Айға балар ел сені.
Бүгіжектеп бусанар,
Еуропада кей теңі.

Ғаламның өр, сай-жолын,
Артық білген, қай қозың?!
Саясатта шығандап,
Алаш асқан Айбозым!

Қасым да сен, Жомарт та,
Өрле, жұртқа қол артта.
Елбасына серік бол,
Төрткүл дүние тарапта!

Ақжолтайым

(Керімтай ӘБДІРАХМАНОВҚА)

Тереңдігің байқалып теңіздейін,
Өмір шырақ –
өзіңмен егіздейін.
Көнбе жетіп,
көп тұлпар көрінгенде,
Көптен бұрын,
әйтеуір сені іздеймін.

Ақжолтайын
әркімдер жинағанда,
Боз өкпесін –
тұл тасып, бұлдағанда.
Жасын ойнап,
жарқ етіп,
жалын атып,
Биіктедің –
білікпен нұр бағанға.

Байыбыңмен байытып айналанды,
Талап-күшпен тасыттың тайқазанды.
Тай күнінен бапталған аламанға,
Аңғарып ең,
жұртым-ау, қай балаңды?!

Екі ауыз сөз –
айтары қай жерде де,
Тосылып еш көрмеген –
қай кермеге.
Қабак үсті қыранша зер салумен,
Орын сайлап алған-ды қай төрде де!

Ерік-жігер!
Еншің сол – жасымаған,
Бақыт қонса –

базарлап тасымаған.
Кендігіңе кеңістік сыйып тұрып,
Талғамыңа талайлар татымаған.

Тұлғасына айналып ел ішінің,
Көзге түсер көркемі – кенішінің.
Ардақ ісі ел-жұрттың алға тартып,
Таппай келед тау жолда белі тыным.

Ашық маңдай, Айбарлым,
Азаматым,
Керек бізге бәрінен -
Саламатың.
Жұлдыз жанған жігітсің-
ұл-қыздардан,
Әуелетіп елдіктің ғажап атын!

Жәлменде

*Жалпақ жатқан Жалайыр,
Қолыңнан ұшты Жәлменде.
Керек десе тілдескен,
Құдаймен де, елмен де.*

*(Жәлменденің қазасын Абайға естірткендегі
Бодау ақынның айтқанынан).*

Құбатал сазға біткен, пырақ мінген,
Хақ жолды Алла – пірден сұрап, білген.
Шыққанда шақырыммен алыс сапар,
Жұбымен әлденеше құр ат жүрген.

Жетісу – кең өлкені ен жайлаған,
Келер ұрпақ қамына бел байлаған.
Қол артып Сібір, Бішпек, Ташкен жерге,
Жәкемді жампоз жұрты хан сайлаған.

Билік – Мансап.
Ол емен көздегені,
Құт қонған жұмақ өңір көрмек еді.
Сөз байлап,
Тезек, Маман, Абай доспен,
Көгіне өмір төрдің өрмеледі.

Жәкем-ау,
бар Алашта мың кісілік,
Тұлғанда арда туған тұр кісілік.
Тарихты арғы-бергі парактап кеп,
Талайлар тұяқ тартқан, жүр кішіріп...

Жарым патша бейнеде, заңғар бабам,
Нағыз патша өзінен жалтармаған.
Алып бітім енгенде Николайың,
Шара кетіп –
қау сақал тарамдаған.

Көңіл қазы,
таразы көзіміз де,
Айдарланып жүреміз өзіміз де.
Қоғалы көл,
мақпал жон жолбарысы,
Жәкемнің оралар ма жөні бізге?!

Асып биік асуды,
күдері бел,
Ілім-білім, із кесіп түзеді ел.
Қақпан құрар қараулар байпаң қағып,
Қаңарынан қаймығып бүгеді бел.

Жорға менен жүйрігі белдеу түзген,
Аламанға жол ашып, кел деу бізден.
Жеті дуан ел камы ой тербетіп,
Ғалам-теңіз төрінде көлбеу жүзген.

Кемеңгер, дана перзент,
ел панасы,
Алаштың болмаған-ау,
беу таласы.
Жалған-ай, Пышан ерді үзіп түсті,
Құл топтың боқ күзеген кей шаласы.

Жаныңды жақының алар демеп пе еді,
Жәкем-ай,
нені ұқтың елеп тегі.
Кебіні кемел туған Пышан ұлдың,
Кер дүние-ау, кімдер зәру, керек пе еді!?

Баласы Жәлменденің Пышан өтті,
Таңда мақшар қан жауып,
күба бетті.
Тауда тарлан,
ойда арлан бөлек бітім,
Жүрегін мың-сан жанның тұрақ етті.

Жалған-ай,
Жәкем де жоқ, Пышан ғайып,
Уытын заманың жуам шайып,
Атаң жілік ер тапшай,
арқар мүйіз,
Көк Тәңірге көз салам шыр айналып,
Таға көрме,
беу халқым, бұған айып!

Пышан

Қаз табан жүйрік едім тас баспаған.

Пышан.

Саф күміс Сарыесіктің бар даласы,
Қызыл су өзен асса –
кар жағасы.
Жалға деп Пышан сазын,
бұлақ көзін,
Батасын берген еді нар данасы!

«Қаз табан жүйрік едің тас баспаған»,
Суырылса қайқы қылыш бас тартпаған.
Қысыр бұлт Қызыр жолын тұмшалап жүр,
Қайрылман –
жалпақ елім жақтас маған.

Желдіртіп салқы төсті,
сал торыны,
Қаумалап алды-артыңды қамқор іні.
Есігін Ақ боз үйдің айқара ашып,
Оздырдың би орнына сал-серіні.

Лебіңнен білінбей бір билік-арын,
Сезгендей сабыр кейпің күйдің бәрін.
Сөзіңнен қарауылсыз қаймақ тұнған,
Серпілді сары жұртың –
«Шиліқарын».

Ән есті,
әуе кезіп, «Ала қарға»,
Кім табар сынық мінді табаларға.
Жезтаңдай,
күмбір кеуде кілт үзілді,
Көгінде қыран құстың шара бар ма...

Баласы елес бүгін Жәлменденің,
Асады – бар Алашта пәрмен-демің.
Десек біз –
бұл фәниді базар-мекен,
Жампозым,
жұлдызысың Жәрменкенің!

Есті жұртым ынтызар

Мынау төр – Пышан сері ағып өткен,
«Талантым – сорым,
әлде бағым» деп пе ең?
Алты орыс атқан шақта асығыста,
Сынбаған сексеуілдей сағың неткен?!

Қаратал – қалың елің қабырғалы,
Тұлғаңмен торы күнін жаныр тағы.
Кер заман керме керді нелер-нелер,
Сақтаған сары жұртты сабыр-дағы.

Сарыесік сал-серісін сағынады,
Шоғыңнан алаулайды жалын әрі.
Сумалдай ұйытады сазды әнің,
Алашга ашылар-ау бағың әлі.

Бұрылды бес күн дүние беті міне,
Ынтызар есті жұртым есіміңе.
Ұмтылар сенің ашқан есігіңе,
Берсін деп өзіндей ұл бесігіңе.

Сен едің сенді бұзған, сөзі уәлі,
Көрбілте, «көсемдердің» көзі уады.
Тағы да таңдана біз тағзым еттік,
Рухыңа келе жатқан төзіп әлі...

Кенен жерім – Көксуым

Кенен жерім –
кемел елім, Көксуым,
Көкке өрлеген көктемеден Көк туың.
Жыр – қыздарға, жұлдыздарға тағылған,
Жетісуда жел тербеген көп гүлің.

Толықсисың арай шашып толған Ай,
Баба-аруақ төбеңде жүр қорғалай.
Көңіл көзі ұзақ төзе бермейді,
Ұзап кетсем,
сағынамын, сол қалай?

Тайсалдырған қалмақты да, ойратты,
Жалайыр жұрт қазақ ұлтта айбатты.
Мың түлеген миуа-бақ елімде,
Ұрпақ өнген,
ерен алғыр, байрақты.

Тербетесің түсімде де жетсем дүр,
Кие бесік кереметім, көксеңгір.
Өрің – жайлау,
етегің – кен, көк шалғын,
Алты алашта ел-жұртымен өскен бір.

Аспантаулар аясы

Мөлдіреген ен дала моншағындай,
Таңмын саған,
Қарасаз, қанша ұдай!
Алақайлап тік тұрар Аспантаулар,
Аясында тербелер қол созымда-ай!

Мұқағали мүсінді Аспантаулар,
Алтай, Атырау – Алашты жатсынбандар.
Білем, білем,
тек Мұқаң майдай өбіп,
Өр кеудеңнен именбей асқандар бар.

Мынау жазық,
ен сайлар былқылдаған,
Сикыр тұнып қалғандай тылсым далам.
Көз алдыма келеді-ау дана Мұқаң,
Аяқ тартар саздан да жыр қырлаған.

Жыр қырлаған жампозым, сыр тыңдаған,
Байтақ бейіл, байырғы жұртың да аман.
Қара өлеңнің киесі бір басында,
Ұлтың да аман, пенде кем құлшынбаған.

Сөзге келмей көшер ем ауылыңа,
Жанарымды тосар ем жауыңыңа.
Өзің жетпей жүрсің-ау, қайран Мұқа,
Бір уәж айтар алқалар қауымыма...

Үшінші бөлім

Аулақ барып
келеді сыр
ақтарғыл

xxx

Қара жерде білсем де құлақ барын,
Аулақ барып келеді сыр ақтарғым.
Ақын деген ақ сезім,
ағыл-тегіл,
Артық кетсем жұбатар бұлақтарым.

Өз Арыма әліпби құрап қалдым,
Әдеп-нысап ілімін құр ақтардым...
Естімеппін арғы да,
иә бергіде,
Су түбінде солғанын құрақтардың...
Жауабына қалдым-ау сұрақтардың.

Ақ ниетім біреуге үнсіз жетер,
Күн көзі де
ашылмас түнсіз бекер.
Әншейінде желбуаз желік бұлттар,
Өз-өзінен жөңкіліп,
үркіп кетер.
Тамшы тамбай аспанды бүлкілдетер...

Тектілерге тегінде тірек болдым,
Қылық түзіп қырмызы -
жүрек толдым.
Жол ашумен келемін жақсылыққа,
Жібек создым,
Мен де бір жібек создым.

xxx

Шырын сүзген мен де бір бал арамын,
Ой маздатып,
кіл көктем жаңарамын.
Жарасты үн,
жансая әлем құрып,
Аштым-ау жан-жүректің сан аралын.

Көрген жерде кей жанға тоғаясың,
Болмаса да парызың, жоқ аласың.
Күні бойы азық сол –
әлгі әсерің,
Түсіңнен де шат сезім оянасың.

Қызыл түлкі қырдағы,
қай арманың,
Көлбеу бетте қанатты жая алмадым.
Табанымда тайқып мың қожы тастар,
Аялдамас белде сәл аялдадым.

Сапар көп-ау бас алмай доғаратын,
Аяқ асты аярдан қол аласың...
Сылып тастай білсем-ау,
сылып тастай,
Көзден асқан көңілдің ноғаласын.

XXX

Аума да, төкпе күндер-ай,
Байқалар райы демінен.
Жұпыны кейде,
бірде бай,
Жампоз да, жанат серің ем.

Ақ таңды тосып алданып,
Жүректің ұшы сыздаған.
Ханнан да халқы қалған ұқ,
Сақтасын күннен қызбаған.

Қынапта ұстап қылышын,
Баһадүр үміт артқан-ды.
Ұйытып байтақ ұлысын,
Өздері серттен нарт жанды.

Күндер-ай, өктем, күндер-ай,
Төменде есем кететін.
Күндер-ай, көктем, күндер-ай,
Төбеммен көкке жететін!

Сарыесік тербетіп

Сарыесіктің самалы өбіп жетілді,
Жидек теріп талай тісім кетілді.
Көкше көлге көлбей жатқан қарайды,
Сезім билеп бозбаланы не түрлі.

Тойы тарқап,
күзді тосқан тораңғы,
Дәл сол күні ауыл төрі боран-ды.
Дауыл тербеп,
толқын тулап, құс ұшып,
Бала қиял биіктерге жол алды.

Серпін сонау серік болып өмірде,
Селкеу түспей Сарыесікке – төл үнге.
Жалғыз нәрсе жанына оның жат шықты,
Өлуге бар,
бірақ жоқ-ау көнуге.

Саз жететін салқын таңда артынан,
Сол-ақ екен сейілетін бар тұман.
Сарыесігі – сары жұрты тұрғанда,
Жеңіс бермес сайыстарда жалқыдан!

XXX

Қанат қағып армандарым,
Тарландарға танданбадым.
Салған ізім –
сапарларда,
Қол бұлғайды барған бағым.

Көп өнерді төркіндетіп,
Көкке сәл-сәл бөркім жетіп.
Жүрсем – арқаң, Атамекен,
Өзің – айдын, көркің – бесік.

Жүрек әнді кіл іздейді,
Жылдар табы білінбейді.
Алғы топтан қалыс қалман,
Арта берсін жүгін мейлі.

xxx

Таныс бейне, таныс бақ,
Іздері сайрап жастықтың.
Жүректер тағы табыспақ,
Лебі де жоқ-ау сақтықтың.

Гүлзар-жайдың бесігі,
Тербеле тыныс алады.
Жатталып жүрек есімі,
«Угай-ай» әнге салады.

Айта да алман жан сырын,
Алқынған жүрек қосылып.
Жанардың бүркеп жарқылын,
Үн қатады тосылып.

Жел сыбырлап жетермін,
Бөгде жоқ-ау менде амал.
Өзің деп жылдар,
өтер күн.
Кермиығым кермарал!

Ұлыстың ұраны

Дабыл! Дабыл!
 Сарбаздар, дулығалы,
 Қайғы-қасат қабысып, булығады.
 Ойды орап,
 қалмақтар қырды қырған,
 Ойраттардан қалған ба, қулық әлі.

Дауыл! Дауыл!
 Сырт мінез – серіппелі,
 Науша жасқа кімдер-ау, еріп пе еді?!
 Намыс буып: «Райымбек!», «Райымбек!» деп,
 «Көкойнакпен» – құба бел керіп демі!

Батыр бабам,
 баһадүр Ұран еді,
 Таңдай қағып, тербелді Тұран елі.
 Сабат жерді қайырған, салқар көшті –
 Райымбегің! Халқым-ау, құп ал енді!

Бадана көз,
 тоғыз тор, сауыт киген,
 Кәміл пірі қорғаған қауіп күйден.
 Емен сапты найзасы үркін елде,
 Құтын алып қас-жаудын,
 тау идірген.

Сабыр! Сабыр!
 Ел-Айбат – Хантәңірі,
 Мыңжылдықта жаңғырған жан қадірі.
 Аспан-көкте жұлдыздар жанар-ғайып,
 Жарқырайды – Ұлыс-от таңда бірі.

Кер заманды кеу-кеулеп жел кетеді,
 Нар шөккен жер – жусанды кермек еді.
 Мәңгі бесік – Алматы. Миллион жұрт,
 Тарланбозын тәулікте тербетеді!

XXX

Артық кетіп кейде біз,
Ар алдында қаламыз.
«Жел сезімді жеңгеміз»,
Шетімізден данамыз.

Өмір – өрнек молығып,
Сағым құшар көп кезең.
Қалса да сол соң ұғып,
Тыншымайды көк дөнен.

Бақыт, шаттық дегенің,
Ақ тандарың ататын.
Асып, артар дерегің,
Аптықбасаң аса тым.

Тамшы күндер сызат сап,
Толқын құштық тулаған.
Кеттік кейде құз аттап,
Желік бітіп булаған.

Өмір заңы тым қатал,
Сақта мейлі, сақтама.
Көтермелік құр бокал,
Ақыл айтып басқаға!

Білезік

Бойтұмары біздің үйдің ежелден,
Бір-ақ бұйым – тұла бойы көнерген.
Дидарына дала – дәуір ұялап,
Дана жақұт қалған білем тең елден.

Өз шешемнің әжім-өрнек көзіндей,
Таңдарындай бізді күткен көз ілмей.
«Сақтадым мен сары жұрттан бір белгі», –
Дейтін апам, болашаққа сөз үндей.

Содан бері бойды баурар білезік,
Жылуынан ана-құшақ түледік.
Балдырған шақ сезбесек те қадірін,
Жоғалмауын әрқашанда тіледік.

Иә, иә, білезік бұл жадымда,
Сақтау парыз – көп тарихты, азын да.
Жылытатын жаңа ұрпақты, әулетті,
Тылсым тұнған тым байырғы қазына.

Жеткен шығар жалпақ Тұран жерінен,
Әлде байтақ – Моғолстан елінен.
Мүмкін Сақтар қалдырған-ды сұлулап,
Түү! Тасып кеттім білем, тегі мен!

Бірақ нәрсе білетінім анық-ты,
Балаларым бұл сырымды сан ұқты.
Заман-көште анасына апамның,
Бұл білезік шешесінен қалыпты.

Баяны ол – ана-жүрек Сенімнің,
Белгісі ол – жырға өзек тел үннің.
Ұлдар өскен біздің үйде білезік,
Көшкен еді білегіне келіннің.
Қызымыз бар енді бүгін – Ақмарал,
Білезіктің жаңғырарын сезіндім...

XXX

Көмбе сезім қылаулайды,
Бөгде мұндар ұға алмайды.
Бақыт құсы қол бұлғаса,
Ырысты күн ылау қайғы,
Мәйек ойлар мұнарлайды.

Сәл нәрсеге жұбанатын,
Екі айттырмай құп алатын.
Бала мінез бойды баурар,
Бесік төрден үн жаратын.

Күтемін тек дегбір кете,
Сүрлеу таппай ең бір төте.
Ақ сезімім нұрға айналған,
Селдет, төпе, мөлдірлете.

Құмарту

Судың сусар жанатысың,
Салған жерден жайнап кетер.
Қандай ердің қанатысың,
Бұлбұл бақта сайрап өтер.

Дүрия мақпал манатындай,
Жүзің жайнап, шашып арай.
Жүрек тілін алатындай,
Шақырдым мен қасыма жай.

Өмір тұрса таңданудан,
Таңдай қағып үйренер ем.
Жалықпас ем жар салудан,
Мәжнүн бейне күйге енер ем.

Сұлулықты аямаған,
Табиғат тым шебер-ақ-ты.
Неткен ғажап аялаған,
Мың да бір күн келер бақты.

Саф-саф көңіл, солай дегін,
Неге сонша құмартамыз.
Таңдау – төрде талай бегім,
Ғұмыр көшті ұзартамыз...

Көңіл толқыны

Жылдар салып өрнегін жүзімізге,
Қыраулана берді ме күзіміз де?
Жаңғырық бар
және де, жаңғыру бар,
Сары жұртта саф қалған ізімізде.

Биік жерде гәп неде, аласардым,
Мадақ – мақтау өзгеге таға салдым.
Өз-өзімді түйсіну керек білем,
Сәске түс,
Сенем талай тау асармын.

Ыржақтайды, мынау күн,
ыржақтайды.
Құсқанаты күнара қырбақтайды.
Жамиғатқа бақ та, тақ та елес бүгін,
Қара жерде қалқайып тұрмақ қайғы.

Жыр-сезім шәлкез келер шәлідейін,
Санақта жоқпын білем – әні кейін.
Шәрбатты шабыт-сылқым, құшшы көне,
Бал тұнып, елігейін,
дәрідейін!

xxx

Жалт етіп жасыл жоннан көрінгенің,
Сол таңға жанып, бусап, көз ілмедім.
Жадымда жайнақ көштей жаңғырасың,
Бар шығар,
Бар-ау, бәлкім, өзімде мін...

Құпия «Мона Лиза» күлкісіндей,
Алтайы қырдың қызыл түлкісіндей.
Жасындай жалын атып жанап өттің,
Келемін тылсым сәтке кіл түсінбей.

Қиялмен қалы кілем ұшсам ба екен,
Аспанда ағайын жоқ құстан бөтен.
Тәңірге – Толағай күш жалғасып, беу,
Періштем, тауып сені,
құшсам ба екен.

Білемін, ғарыштасың, алыстасың,
Көзіңе тамып еді намыс жасым,
Ғайыптан жаратылған ақ үрпек қыз,
Құлақ тос, ғазиз әнім қалықтасын.

XXX

Құшақ ашып жақұт түн,
Бұлақ үні – ғашықтың.
Байғыз әнге басады,
Белгісі боп бақыттың.

Бикеш енді қашық тым,
Бозбала тұр басып мұң.
Күбірлейді ой түзіп:
«Неткен сонша жасықпын!»

Жәутең қағып жұлдыздар,
Жүзі пәстеу шың-күздар.
Дала түнін мұнайту,
Ұят қылық ұл-қыздар...

Балқаштағы арулар

Сол күн әлі есімде,
Көк айдыңға келгенің.
Жалт қараған бетіңде,
Жан-жүректі тербедің.

Сәмбі талдай сәндеген,
Табиғатқа таңым бар.
Салтанаты әнменен
Балқаштағы арулар.

Қылығыңды асырып,
Қалқып жүздің шалқалап.
Күн нұрынан жасырып,
Тұрғым келді қалқалап.

Айналайын жүзіңнен,
Мөлдіреген жанары.
Ақ білектен үзілген,
Моншақ толқын тарады.

Шомылғанда, періштем,
Ізің қалды теңізде.
Бой көрсеттің кеңістен,
Дегендейсің, мені ізде.

Жете алмадым қалқама,
Тас моншағың ғажап-ақ.
Айлар артта қалса да
Жүрсің жаным, мазалап.

Балқаш көлге балдырлы,
Аңсап келдім тағы да.
Айнамакөзім таң нұрлы
Кездесе ме, бағы ма?!

Дарабоз-Ана аманаты

(Жыр-дастан)

I

Белді буып,
безін сауып қайыңның,
Қатарынан қалған едім қай ұлдың.
Тау бейнелі Төле бимен ой жалғап,
Ел нәсібін қылтаң тұста қайырдым.

Есі кеткен ел іші.
Қауы тұман,
Күн қорғалып, қалмақтың дауылынан.
Саласындай бір қолдың сайыс салдық,
Тер сорғалап тұлпардың сауырынан.

Көлімде көлбей жатқан қалқан толқып,
Бей уақыт бей-берекет шортан шоршып,
Ту етіп жігерімді,
тас жаныдым,
Қысылып жалтарғанда тарпаң, қортық.

Малта, құрт жорық үсті азық болып,
Самсаған жаугер атқа жазық толып.
Елдіктің ертеңі үшін қан төгілді,
Тек кетпей жау қолында азып-тозып.

Ғұмырдың талай көрдік ғанибатын,
Дарабоз есім тақты жамиғатым.
Арындап ағып өтті өмір-өзен,
Азандап шақырғанда – Қанипа атым.

Қан тамған қақтығыста қара көзден,
Даланың жылағанын дара сезгем.
Теңселген сең соққандай сарбаздарды,
Сергіткем серіппелі сара сөзбен.

Шырылдап таң бозынан бозторғайым,
Бүгіліп зарын төккен тозған қайың.
Өлкемнің өршіл кейпін айта алдым ба,
Қомында атан түйе қозғап жайын.

Құдіретті тылсым күш таныдым да,
Жігерімді жалынға жаныдым да.
Нардың жүгін көтердім,
ардың үнін,
Малынса да мың,
сан рет жаным мұңға.

Күндер өтті нақ сынға түсем деген,
Күнгірт көңіл күлкімді кісендеген.
Көппен бірге табылдым намыс топтан,
Қоңыр үйде күбімді пісем де мен.

Тәңір ісін тәлейге түйе білгем,
Ұлтым үшін ес тұнып күйе білгем.
Түйе мініп,
хас жауға қаһар төктім,
Табылмады еш мінім сүйегімнен.

Құландай құлдыраған құла дүзім,
Байқағам байсын жұрттан бұлақ ізін.
Барымды базарлатпай бәтшағарлар,
Қаным ойнап қамықтым,
құлазыдым.

Аят оқып,
қожамен бәс қылмадым,
Бетін бастым тас мерез қас қылғанның.
Ұяласқа қас қылмас қашаннан да
Бөлтiрiгiн баулыдым қасқырлардың.

Жасантып жампозымды жауға қойған,
Заманаға не сауал,

сауға бойдан.
Дабыратып құр атак малданғанды,
Маңдай тіреп,
тегінде дауда сойғам.

Қайсібір түйсік кемшін тұл айтады,
Қараптан қарап тұрып мұңайтады.
Жеріме жасыл желек,
манат жапқан,
Жарасар тұлпар-тұяқ,
кұмай тазы.

Келгенде мына елге хан Абылай,
Деген-ді:
жұмылған жұрт талабын-ай!
Бұл баға балталасаң өшпейтұғын,
Салғайсың өсер ұрпақ сарабыңа-ай.

Тарих – жел,
таудан асып өтті бәрі,
Болмасын бөгде жұрттың көп күмәні.
Білерім – белді буып,
беріспедік.
Сақталды бар сынақта беттің ары.

II

Жеті ықылым дәуірден желіндеген,
Жетісуды бар бабам елім деген.
Шерге толы Шеруке боздататын,
Қара қобыз кереге керілмеген.

Атағы алыс кетер Ер Алаштың,
Саясы кенен болар бел ағаштың.
Ей, ұрпақ!
Құрт түсірме өзегіне,
Куәсі – Күнім жайнар ен ғажаптың.

Құласа қуғын көріп құлан жарға,
Түрленіп,
тұмсық қайрап тұрар қарға.
Он ойлап,
сан толғанып самғау ләзім,
Жел беру керек пе екен құр арманға!

Құлақ сал!
Дәуір саған серт етті ме,
Сынағам – сыр алдырмас еркекті де.
Арайлап Алаш таңы атып тұрса,
Бабалалар бағыт оңдап,
тер төкті де.

Қамын күйттеп,
қалың жұрт, жарық күннің,
Түн ұйқыны төрт бөліп, тарықтым мың.
Әркім басын қорғаса кетер едік,
Құшағында аждаһа,
алып кімнің?!

Бөлінбес жаһан жолда ел іргесі,
Белгілі жауқазын жұрт жеңілмесі,
Көк байрақ көкте тербеп көптің үнін,
Айғақ боп енді қазақ телінбесі.

Абырой – адамдықтың алтын тағы,
Не қажет алтын-күміс жарқылдады.
Бірліктің еңсесі елде биік болса,
Малың да,
жаның да сол алдындағы.

Жол білген жалтақтамас керуенге,
Өтейді бәрін еңбек, терімен де.
Бақытты,
бақуатты тіршілікті,
Жаратқан беріп келген тері кеңге.

Үміт күтем мерейің үстеміңнен,
Беделің білім-білік,
күште білем.
Аққуды ана мейірім анық көрдім,
Құбыладан құлаған құс легінен.

Тәңірдің болмас тегі тарынғаны,
Қыз туар тамам жұрттың сағынғаны.
Жасантып,
жайнақ етер аймақ төрін,
Басында бұл перзентің бағың-дағы.

Түрленіп,
дидар толқыр, дала керім,
Бастауда бұлақ тұнар Ана-сезім.
Бекзаты кие қонған болар елдің,
Келер күн сөзін ұста дара өзің.

Бұл менің өсер ұрпақ Аманатым,
Шығандап кете барсын ғажап атың.
Аршындап айлық жерге Қазанатың,
Аузыңды Айға біле,
Азаматым!

Қайталай қанат қомдап Күлтөбеден,
Үкілеп үмітімді үн төгер ем.
Мың түлеп,
түркі тегі Түркістаннан,
Өрістеп өніп жатыр, жүлде көрем!

Тұран Тарланы

(Бөлек бидің рухына)

Даланың дарып кеңдігі,
Бойыңа біткен бар талап.
Айбынды аймақ елдігін,
Рухыңмен келдің алқалап.

Құрлық та астың түрен сап,
Жұртыңның мұңы жетелеп.
Қокан да, Қытай білем нақ,
Жолыңа түскен төтелеп.

Қыспақта жықпай туыңды,
Туған ел сазын шалқыттың.
Жауың да сезбей сырыңды,
Тұмасын таптың бар құттың.

Тұлғанды бүгін даралап,
Айшықтап жатыр ұрпағың.
Тамшың боп тамсақ жарар-ақ,
Қалқалап мәңгі нұр-тағың.

Халқымның асқақ арманы –
Азаттық.
Теңдік.
Даласы.
Қыран боп Бөлек самғады,
Тұранның тарлан баласы.

Тезектей төре тіл тартып,
Ақ патша айыл жинаған.
Жиында өсіп, кіл шалқып,
Жауларын жіпсіз қинаған.

Замана сұсын қаһарлы,
Қайтарған ардақ арыстар.

Шүңірек көзді шақарды,
Бөлектей нағыз нар ұстар.

От-жалын лаулап Ар-намыс,
Батыр.

Би.

Ақын атанды.

Қылаудай таппай қалған іс,
Арнадық асқақ бас әнді.

Бақыт қой, бақыт бүгінде,

Бабаның даңқы асқаны.

Шапағат-нұрдан арылма,

Қазақтың жаһұт аспаны.

Ел ардағы

(*Наурыз Қылышбаевқа*)

Өткенін өнегемен тәлімдеген,
Сайрап тұр салтанаты, сәні кілең.
Тағдырдың тар телпегі киілсе де,
Түйсінген дүр-дүние мәнін бірден.

Сайыста кілең дүлдүл сан атылған,
Қаймыққан көп үміткер қарасынан.
Білікті білімменен сынар өріп,
Озған-ды өзгелердің дарасынан.

Ағысы Қараталдың қайрат берген,
Намысы жалын атып байрақ төрден.
Тұлпардың қанатына дем берсін деп,
Тәңірім жеңгемізді сайлап берген.

Ұрпақ бар - өніп, өскен немерелер,
Көбейсін шөбере мен неменелер.
Алашта ардақ тұтар, Наурыз аға,
Шаттыққа, бақ-дәулетке кенеле бер!

Дүкенбайдың кенжесі

Сарыесіктің сазы тербең жүрегін,
Ұштастырған ел-мұратқа тілегін.
Жалғыз қазақ ел-куатқа тамыршы,
Жаратылған, дара тұрған білемін.

Дидарынан желдің лебі өбеді,
Жылуынан түздің гүлі өнеді.
Қырда туып, қыран көкті таңдады,
Ақ жолынан үміт күткен көп еді.

Байқалады жанарынан парасы,
Ойға бар-ау,
дауға жоқ-ты санасы.
Тұнығынан шөлін басқан мың мәрте,
Ер Тұранның небір ерек данасы.

Кенде қалған кен ғылымды зерттеген,
Шуу асауды тақым басып ерттеген.
Бар қазақты былай қойып сын шақта,
Кенжекенді шақырамын сертке мен.

Білім – дәрия,
өмір-толқын, өрлесін,
Азық етер жаған тегіс көмбесін,
Жүзден жүйрік Дүкенбайдың кенжесі,
Шығып алған кемел оймен төрге шың!

Көңіл деген құсқанат

«Әміре, сен де жалғыз, мен де жалғыз».

Ахмет КЕНДІРБЕКҰЛЫ

деп едің дәл осылай қолтаңбанда,
Еске алам —
соны бетке жол салғанда,
Көңіл деген құсқанат көкке тартар,
Беу, Аха, тізгін тартпа, ортаң барда!

Ортаның қызығы да өзінменен,
Тұлғана туа біткен төзім деген.
Шарқ ұрдың,
Шарайнада толып бейнен,
Таңдарың қол бұлғайды көз ілмеген.

Иә, Аха, сен де жалғыз, мен де жалғыз,
Шуаққа маңдай өбер кенде жанбыз.
Қуаттап қырық рулы жұрт жатса да,
Қаңбақтай қалт-құлт еткен елге таңбыз,
Өрге сал,
досым менің, сембе жалбыз!

Иіріп әкетпеді шәркез сезім,
Үлгіңді ұстанды көп әркез сенің.
Дилы жұрттан аулақта ойға батып,
Қайырдың қайырмасын ән-кестенің.

Құмай тазы салмадың,
қыран баптап,
Саясатта солмадың ұран жаттап.
Қай қиырда жүрсең де, қай сынақта,
Қанатыңа дем беріп, тұрам жақтап.

Төрге шықса әманда төредейім,
Бой тіктесе толағай төбедейім.
Жүзінде де күзінді білдірмегін,
Алқа топта бақытқа бөленейін!

Топжарған

(Айтжан Тыналиевке)

Елбасы сыйлық берді жарқыратып,
Топ жардың аламанда нарқың асып.
Астана сапарынан күтіп алды,
Құшағын тағы міне халқың ашып.

Марапат арайланған таңы қандай,
Жүректі биік шыңға жанығандай.
Қашанда үлгі тұттық ізетпенен,
Нәсіп арта берсінші, бағың лаулай!

Түлегі Сарыесіктің тұлпар тұяқ,
Сайлаған өмір-белде сұңқар тұрақ.
Қадірлеп,
құрмет тұтып, айналасын,
Жүзінен төгіледі нұр балбырап.

Жайқалған көкорайлы өрістері,
Есінде жұртышылықтың көп істері.
Болса да ен асулар,
өткелектер,
Біліммен, білікпенен беріспеді.

Өмірде қалыңыздар болып аңыз,
Жеңгеммен –
Лизамен толығамыз.
Бәрінен аман-есен жүріңдерші,
Сан мәрте тойлы төрде жолығамыз!

Бақыт құсы

Таңғы ауаның самалын,
Көктем гүлі тербейді.
Ақ арудың жамалын,
Ғашық сезім кернейді.

Бақыт құсын сағына,
Жүрек толқып аңсайды.
Сайра келіп бағыма,
Көңіл көкте самғайды.

Ақша бұлттан арылып,
Жайнап кетгі айнала.
Асыл нұрға малынып,
Аймала Күн, аймала!

Дәрмен қайда қайтуға,
Бал татыған дәурен-ай.
Құстар әнін айтуға,
Асығайық, сәулем-ай!

Өзің болдың қалауым,
Алтын жүзік тұмарым.
Басылмайды алауым,
Шыңға біткен шынарым.

Сағыныш

Келем деп ең кетерде,
Тосам сені қарайлап.
Салған әнім жетер ме,
Таң атады арайлап.

Қатар жүрген шақтарда,
Қос аққудай жайнадық.
Гүл өсірдік бақтарға,
Би биледік, айналдық.

Күн күлімдеп жүзіңде,
Шуақ құйдың жаныма.
Үміт жібі үзілме,
Сен жаралдың бағыма!

Сарғайтады сағыныш,
Қарап жүрмін жолыңа.
Жұлдыз болып жайнап ұш,
Қоншы, қалқам, қолыма!

Атажұрттың ардағы

(Әні бар)

Ежелден бар салтымда,
Үлгі тұтар нар тұлға.
Ардақты ұлы Алаштың,
Жұлдыз жанып жарқылда!

Қ-сы:

Ел сенімін ақтаған,
Баба салтын сақтаған.
Арыс туған ағажан,
Бақыт жолға бастаған!

Қызыр қолдап нақ бүгін,
Аспан тербеп шаттық үн.
Бегің берік тұғырда,
Желбіретті бақ туын!

Ашып елге жүрегін,
Баптап тұлпар күреңін.
Ерен ақтап келеді,
Баба берген тілегін.

Атажұрттың ардағы,
Алыс шепке самғады.
Айы туып оңынан,
Орындалды арманы.

Елі сүйіп қалады,
Сенім оты жанады.
Бақыт күйі тербетіп,
Бұлбұл әнге салады.

Көк айдынды тербеген,
Бәйгеде жол бермеген.
Адал ұлың биікте,
Қиянға қол сермеген.

Ақ жол алға өрлесін,
Жүлде кернеп көмбесін,
Маздап жанған алауы,
Мәңгі-бақи сөнбесін!

Жұлдыз асып барады

(Нұртай Бұлдыбаевқа)

Ерек туған Алашта,
Қарсы бұтақ – ағашта,
Ұлы мақсат жолында,
Талай түстің таласқа!

Таба алмаспыз балама,
Таза тартқан далама,
Сөнді деуге шырағың
Сөнбей жүрміз, жан аға.

Аға, іні, бауырлар,
Аруақ сыйлар қауым бар.
Туған жерде қарсы алды,
Ақ нөсерлі жауындар.

Тағдыр сілкіп сананы,
Мұң-шер бойға тарады.
Жүрген жолың қазір-ақ.
Жұлдыз асып барады.

Самғау

(Жанат Елшібековке)

I

Балапанбыз, таңсық бізге қалаңыз,
Келген жанға алып-ұшып барамыз.
Үйге түскен керім келбет ағасын,
Досым менің таныстырды қараңыз.

– Жанат ағам Алматыда оқиды,
Көрген заттың бәрін көңіл тоқиды.
деді, – дағы мақтан билеп Есаған,
Жерошаққа ағаш әкеп, от үйді.

Жанат аға лебізінен бал тамад,
Алыс қырға көз салады қалқалап.
Сұңғақ бойы,
Көзәйнегі, киімі,
Біздер үшін барып тұрған салтанат.

Саз жігітке ұқсауға біз тырыстық,
Көп нәрсені үнсіз ғана ұғыстық.
Арман құшып, жылдар ұтып кейіннен,
Журналистік кәсіппенен туыстық.

Жанат аға қай қырда да үлгі еді,
Талант қырнап,
Талап шоғын үрледі.
Ойға тұнған,
Сөзі тамған жерінде,
Бұл дүниенің келе берген күрмеуі.

II

Қимас күндер Көкше теңіз жағасы,
Толқын тербеп, толқыған-ды санасы.
Терең тартқан жанарынан көбіне,
Білінген-ді бекзат ұлдың парасы.

Қызыл жыңғыл,
Қыңыр шеңгел жадында,
Бұйрат қуған сексеуілдер бабында.
Күретамыр – қара жолда көп жүріп,
Балаң көңіл ұюшы еді-ау сағымға.

Алға тартқан,
Аландатқан аралдар,
Аласарған алдан шығар қамалдар.
Жауқазындай Жәкең жүрген қыр-белде
Маңдайынан мың бір сүйген самал бар.

Бала шаққа болашақты жалғаған,
Қыран жігіт бірден көкке самғаған.
Қай ендікте,
қай кеңдікте жүрмесін,
Кездері жоқ шамшырағы жанбаған.

III

Қолтаңбасы ерте кезден ғажап-тын,
Небір еңбек жазылар-ды аз-ақ күн.
Бір өзінен өрілген-ді мың арна,
Бір дәуірі бастау алып қазақтың!

«Лениншіл жас» – төл мектебі мәңгілік,
Бапталған-ды хас тұлпарға тән күлік.
Көркемдіктің көк өскінін дөп өріп,
Салды сурет сан қиырда сән жүріп.

Шақтары мол тау асарда шөлдеген,
Көп сынақтар көлденеңдей көлбеген.
Жақсы күндер құшақ ашты жадырап,
Ақсұңқарың топты жара өрлеген.

Қос басылым – қос жүрегі елімнің,
«Егеменге» бар ынтамен берілдің.
Асқақ рухың,
Кең тынысың ашылып,
Биігіне шыға білдің сенімнің.

IV

Елінің де,
Сөзінің де қанаты,
Елшібектің ерен бүгін Жанаты.
Атырауда, Алтай жақта жүрсек те,
Тасқа басқан, асқар асқан бар аты.

Отыз кітап қашап берді қаламы,
Дара дейік,
Тұлпар-тұяқ дараны,
Әуе тербеп самғағанда қашанда
Туған елі, өскен жері – бар әні.

Бір кітапта қоштасады теңізбен,
Бір повесте балықшылар – сең үзген.
Ақшағала – Сарыесіктің сазы бар,
Басқалардан біздің енді неміз кем.

Неткен шабыт,
Тербе, керне тағы да,
Оқырманың көз тігеді сағына,
Жанат аға!
Төре төрден табылған,
Аман жүрші, қазақ елі бағына!

Ақ әлем*(Несін Жүнісбайұлына)*

Асырмаған көк толқынды кеудеден,
Ақық сырын арман-канат тербеген.
Топшысын да өзі қырда сыпырған,
Ақ әлем боп, шайдай ашық жейдемен.

Соқпақтары сыр бүгеді соныда,
Өскін жарып оңы,
тіпті солы да.

Сан-сан кітап ғасыр жүгін көтерген,
Қорғасындай салмақ тартар қолында.

Ілгеріде, енді бүгін, кейін де,
Кенен пенде болса егер пейілге.
Шырақ бейне шоғырында шок жұлдыз,
Алау отсыз!
Тең көрмеген бегін де.

Жеткен білем, бабалардан сарқыт леп,
Жасын ойнап,
жебеп жүрсіз, жарқ-жұрқ кеп.
Әуелейді қадау-қадау інілер:
«Нес-ағаңа тебінгідей тарттық деп!».

Саңлақ

(Әбдіқажым Рысдәулетовке)

Әбағаң дос-жаранды жиып жатыр,
Сол әдеп,
беделінде сыйында тұр.
Алдаспан майданында Ақиқаттың,
Есімі Бас прокурор туында тұр.

Туралық,
Билік айту тегінде бар,
Шыққанда сөзсайысқа бегім қалар.
Жантықтар жарқабақтап жолдан тайса,
Жібімес,
Мұздай қатып, кегін де алар.

Қайда да серт тұрарға тең іздеген,
Қайнасқан Көкше мұнар теңізбенен.
Түскенде аламанға,
Алқа топқа,
Толқындап, тулап шыққан лебіз деген.

Әбағаң абзал бейне, байтақ әлем,
Қыр-сырын жалпақ жұртқа айта берем.
Басымнан кеше ғана сипаса да,
Күн өтпей сағынып мен қайта келем.

Жәлменде би рухындай қалықтаған,
Үйсін-Найман өрісің, халық – жаған.
Ұлағатың ұрпаққа ұласады,
Бұл жағы бес саусақтай анық маған.

Құдалар

(Әні бар)

Құдаларым алтын жаға,
Тамыр тартқан салтым жана.
Көргендінің қызын алып,
Бұтақ жаймақ жарқын дара.
Құдайындай құрмет тұтып,
Құда күткен халқым дана.

Қайырмасы:

Құдалар-ау, құдалар!
Бастау алды тұмалар.
Қызы бардың – назы болар,
Ұлы бардың – сазы болар.
Жұптасып ап самғай берер,
Қанаттарын жазып олар.
Құдашалар қайда екен,
Қалжыңымды құп алар.

Қолға қонып балапаны,
Өз балаң боп саналады.
Қос жүректер бірге соғып,
Ақ тілекпен таң атады.
Күйеу бала жүз жылдық боп,
Жалпақ жұртқа жарасады.

Құйрық, бауыр бас табағым,
Жалғасады қос табағың.
Қымыз, шұбат, құрт пен майын,
Қазақ салған асқа бәрін.
Мың жылдыққа құда болдық,
Шырқатайық жастар әнін.

Іздеп жүрем

(Жанкүміс Жәмеңкеге)

Жанкүміс те өзіңсің,
Жанна қыз да,
Жан сезімін үкілер баршамызға.
Құндақтаумен бесігін «Жетісудын»,
Айналып беу ақ дидар – алқа жырға.
Ақтарылман қалайша қалқамызға?!

Малынып әр таңымыз арай нұрға,
Әріптес ән қайырдық талай қызға.
Көңілді бүрмеледік, жүлделедік
Көш көркі бір өзіңе қараймыз да.

Байландық қазыққа бір тасып жүр ек,
Қаламгер қадым шақтан ғашық жүрек.
Қадірлер қатипаны бөз біткеннен,
Айнама-ау,
ардақ бейне, асыл жібек.

Құлпырады көктем күн, құлпырады,
Өлеңқұмар жүрегі жыр тұнады.
Пәк үмітін кестелеп шілтер күйге,
Ақ көбелек әлемге ұмтылады.

Жан бітіріп жайнаған жүзіктерге,
Өзек жалғап сын сәтте үзіктерге.
Күй сандықтың саз үнін келтіріп ап,
Серт тұратын,
достым-ай, білік – төрде.

Келші бермен,
Жанна қыз, келші бермен,
Кәсібіміз жеңіл ме кеншілерден.
Елдің шетін бүтіндер, ерлік тұнар,
Кемшін соғар біз бе екен, елшілерден.

Әйгерімнің тұсаукесері

Шақтап сәби бойына,
Жұрт жиылған тойына.
Жүрек тербер бұл сәтте,
Сөз қонады ойыма.

Ата салттың арнасы,
Бірге толған бар жасы.
Мына игі бастама,
Жақсы дәстүр жалғасы.

Көш керуен – барға сын,
Балғын қанат талмасын.
Бәсірелі баламыз,
Алғы топтан қалмасын.

Періште боп қонып ең,
Шілде тойда болып ем.
Бүгін шаттық ерекше,
Тұсаукесер жолымен.

Жұлдыз жанған көгімде,
Муза болған көп үнге.
Зылиха апай елейді,
Кеше туған төлін де.

Ата-апасы қандай-ды,
Әке-анасы қандай-ды.
Әйгерімге сән сырға,
Жанболатқызы тандайды.

Күмбір сандық кеудесі,
Жоқ қой мүлде теңдесі.
Апайға да кезінде,
Сырға такқан елдесі.

Жаңа ғасыр сырласы,
Құйтақандай тұлғасы.
Әйгерімге тағылды,
Зылиха апай сырғасы.

Айналайын балдырған,
Басқан ізің жаңғырған.
Ақ батамыз қабыл боп,
Көріне бер сан қырдан.

xxx

Ардың әнін айта алдым,
бардың әнін,
Арылмады алты ай жол арғымағым.
Шоң ортада шоқ жандым,
шырай беріп,
Мал құрарға жоқ екем, мандымадым.

Әйтеуір алғы күнге асығамын,
Таққан жоқ әлі ешкім басыма мін.
Барды бар деп айта алдым,
жоқты жоқ деп,
Нөсерлетіп, ақ жауын басыламын.

Қорқыт тартқан қобызға үн қосып ем,
Ай ән салды,
табысып Күн досымен.
Толғауын тіршіліктің тербей берер,
Абыз күйге түстім-ау,
күнде осы мен...

xxx

Күн жұлдыздан жарық сұрап көрмеген,
Көңіл патша –

алып ұшар көк дөнен.
Бет сипары, бетке ұстары көп кемшін,
Дилы жерді қалай ғана төр дер ең?!

Дариға күн дәру-шерін ұкпаған,
Дара шауып жасай алмас нық қадам.
Дәлдүріштер дандайсуы тыншымай,
Тыныс алмас тағдыр-талай құт далам.

Күресуге үйренсек те жас шақтан
Күресінге мың іліктім, қас тапқам.
Тас тыға алмай талай мәрте қойныма
Базар тойды баба жолмен бастатқам.

Берерім көп, аларым да аз емес,
Жалт-жұлт дүние!
Жылыстама жаз елес.
Жалтақ әуен, сыбызғы жел тәрк еттім,
Сыңсу біткен сездім енді саз емес...

Тіл назы

Тік шығып Тұран түтінім,
Көктөбе күйде шалқыттым.
Құрлықтан асып үкілім,
Буына бақыт балқыттым.

Айдарлы ұлды құл етпек
Дұшпанның құтын қашырдым.
Далаңды тегіс тұл етпек
Дауылдың бетін жапырдым!

Тарихты тілдер түйіні,
Қауызға дәнек сиғандай.
Қаптаған хас жау дүйімі,
Көрмеген әсте иланбай.

Асырдым асқақ арманды,
Жалына жалғап ғасырдың.
Жұтылмау жолы таңдалды,
Тауға да, тасқа бас ұрдым!

Тағдырым — сокқан кісенім,
Қырық бір жара құрсаулап.
Тайсалман — дәйім күш елім,
Ақса да қаным құр саулап!

Түркінің төлеу төл тілі,
Төріне жетті көп елдің.
Түменді сөздің төркіні —
Егемен елде бөгелдім!

Жарғы да, Жарлық аз емес,
Рахымы тапшы хәкімнің.
Қайтарым, қарқын мәз елес,
Азабын таттым жат үннің!

Денеден болмай бар мінің,
Сіңіскен терең санаға.
Жазығы жоқ-ау жарлының,
Қарала! Мейлі табала...

Қайрылмас сұңқар қияғы,
Тереңнен тартса қарқынын.
Майрылмас тұлпар тұяғы,
Терменен үксе алқымын!

Күннен де жалын күн барын,
Ұрпағың ұқса жүдә-дүр.
Түннен де қалған сыр барын,
Кемел жұрт білер – куәдір.

Фатиха – дұға киесі,
Бейқұт ел дарып барады.
Тәңірде тілім иесі,
Аламан шағым бар әлі!

Қайраңда қалсам, қуыста,
Тажалым таңға! Маған серт!
Қазағым, қарман, Ту ұста,
Қапыда қалсаң, Саған серт!

Тілім бозаң болса да

Жан-жүйкемнің дәруі,
Түркі тілдің тәуірі.
Жұпынысын,
жүдеусің.
Айдынның жоқ
сән, үні.

Абыз да кем үгіттер,
Дейтұғын: «Ей, түзік кел!».
Түңлік-түйсік тұмшалар
жетесіз кей жігіттер!

Рухқа нәлет келтірген,
Адам қалпын жел түрген.
Мәңгүрт басқан ми дала,
Өзендей-ау, сең жүрген.

Түзде жетсе құрлыққа,
Үйде түсіп құлдыққа.
Қайран тілім қиналып,
Құрсауланды сұмдыққа.

Баба жолын көксеген,
Бүгін ұрпақ не істеген...
Тілім бозаң болса да,
Ертеңіме көп сенем.

Құтысына көңілдің,
Құйылар ма өр үнім.
Тағат таппай жортатын,
Күйіндемін бөрінің.

Келешегі көк сенгір,
Асыл ұрпақ ексең бір.

Дереу адым ашылмас,
Өттең көп-ау, көп теңбіл.

Бір-бірінді сөкпе де,
кима және өкпеге.
Қызыр тілім төрлеген,
Медине мен Меккеге!

Тәлімінде мін бар ма?
Тоқсан толғам жырларда.
Сен мәңгілік тірісің,
Аспан асты күн барда.

Сағымы ерек есіле

Сарыесік түсіп есіме,
Сағымы ерек есіле.
Жанарым жіпсіп кетті ме,
Қадалдың, қалқам, несіне?!

Жетіле өскен күндер-ай,
Жел жоқта өпкен күн мен ай.
Қыздарын қорып жүруші ед,
Аулақта, түзде Түндебай.

Жігіттік жырын қайталап,
Қиырға көз сап, ай санап.
Сынақ пен сертке берік ек,
Білместен бойда қай талап?!

Ағайын еді бәрі де,
Жылдар ғой бөлген әріге.
Әйтеуір, менде жазық жоқ,
Қазір де қосам әніме.

Қаратал – өрнек өзенім,
Сыңары едің көзенің.
Бал суың, балық – байлығың,
Бойымда құт-нұр, сеземін.

Жәлменде жүзген атымен,
Пышан-ер тізген хатымен.
Саумалдай самал саз туды
Жағанда жайраң жатып ем.

Бәріміз бір-бір тұмармыз,
Сарыесік саған құмармыз.
Құйғанға тамшы толдық па,
Ұрпақтан ұлан сұрармыз?!

Сарыесік түсіп есіме,
Сағымы ерек есіле.
Жанарым жіпсіп кетті ме,
Қадалдың, қалқам, несіне?!

“ЖАҚСЫЛЫҒЫҢ ӨЗІҢЕ...”

(Аңыз-дастан)

I

Бұл өзі аңыз емес.
Қара дат,
Терең енсең –
Дәуір табы,
Ғарасат.
Айта қалсаң ақиқатты зәудемде,
Демін жұтып,
Жан атаулы тарасат.

Бір дәруіш болған екен бұл маңда,
Жақсылықты жұртқа тілер –
Нұрдан да,
Кезіп жүрер әр ауылды ай, апта,
Алаламай жарлы,
Тіпті тұлғаң ба.
Қаталдықтан шықса да сол шегінен,
Айтпаған-ды:
“Мынау ханнан безінем”.
Ханышаның қолы ашық күндері,
Табатын-ды күлше наннан жеп үнем.

Мезгіл еді,
Қарашаның қайтуы,
Сол-ақ екен бірер лебіз айтуы.
Ақ ордалы аспан үйдің ішінен,
Бет қарыған ханышаның шайпуы.

“Бәле болды-ау басыма да бұл кезбе,
Батасының бүрі тапшы,
Құр кеуде.
Бұл, бәтшағар, бар дей ме екен тегіннен,
Шығып жатқан қара жерден құт бізде.

«Қой, “қакпанды” құрайын мен жолына,
 Қарай қапты-ау бүгін өзі қорына,
 Қара жолмен қайта оралмас етейін,
 У қосылған күлше ұстатып қолына!»

Көріп ханыша бірден көңіл бұрғанын,
 Алғыс айтып:
 “Бақытты бол, нұр ханым!”.
 Аңғармай-ақ кете берді дәруіш,
 Ханышаның қанын жұтып тұрғанын.

II

Ашулы еді,
 Қатулы еді ханыша,
 Бұл қылығы қазақ жұртқа, таныс, ә?
 Отағасы оралмапты аң-құстан,
 Төртінші күн отырған-ды жан ұша.

Қара жолмен хан да жүрген, қара да,
 Сол дәруіш кез болады далада,
 Әл-дәрмен жоқ бір топ адам-қараға,
 Көзі түсті сұлық жатқан балаға.

“Жау шапты да,
 Алып кетті аттарды,
 Жан шығарға, дәруіш-ау, шақ қалды.
 Аман сақта мына ұрпак баламды,
 – деді хан ие, – бақи ғұмыр басталды”.

Күлше берді күннің көзін қалқалап,
 Тері ыдыста бірер жұтым бар шалап.
 Бала кенет көзін жұмды шалқалап...
 Алып жетті ханышаға арқалап.

III

Алдыменен ауыр деммен күрсінді,
Бөлме іші шыбын ұшпас үн тынды.
Оқталғанда баяндауға бар істі,
Хан әйелі тіс жармастан түсінді.

Әп-сәтте-ақ шашы кеткен ағарып,
Шыр айналған жанын беріп, жан алып.
Шашын жұлып,
Бетін жыртып, айқай сап,
Хан сарайдан безе қашқан қарайып.

Сол кеткеннен оралмады,
Қайтпады.
Ел сабылып, ой-қыр кезді,
Таппады.
Көп ұзамай жас қабірді айнала,
Аппақ гүлдер діріл қаққан қаптады.

Содан бері көп өтсе де күн-түндер,
Сыбыр-сыбыр сөйлейді екен бұл гүлдер.
Ауық-ауық тына қалып,
О, ғажап!
Жылайды екен және терең күрсінер.

Бүгін гүлдер шалынған-ды көзіме,
“Жақсылығың өзіңе, – дейт, өзіңе...”
Қан тамыпты,
Аспан төрден ақ гүлге,
Кете барды жүрегім де езіле.

Иә, солай,
Не құйсаң сен көзеге,
Соны ішесің –
Тұра білгін төзе де.
Оңды шығар, кім біледі, мұндайда,
Ғайып болған,
Адамзаттан безе де...

1957 жылы дүниеге келген Әміре Әрін Қазақ ұлттық университетінің журналистика факультетін тәмамдады. Қазақстан Республикасы Президентінің “Алғыс хатымен” марапатталған, Сейдахмет Бердіқұлов атындағы сыйлықтың лауреаты, ҚР Мәдениет қайраткері, ҚР “Спортына еңбегі сіңген қызметкер”. Республикалық, облыстық мүшәйралардың жеңімпазы. Қаратал ауданының Құрметті азаматы.

1999 жылы «Тылсым тыныс» атты деректі повесі, 2004 жылы «Тамызық» деген атпен өлеңдер кітабы және «Кенен жерім — Көксуым» деп аталған публицистикалық еңбектерінің жинағы жарық көрді. Әңгімелері мен өлеңдері өзге де төрт республикалық жинаққа енген.

Қазіргі таңда Алматы облыстық «Жетісу» газеті Бас редакторының бірінші орынбасары.

Мазмұны

Бірінші бөлім

Тәуба Тәңір, жыр-жалын ғұмыр бердің.....3

Екінші бөлім

Қара жер ақ моншағын Айға тақты.....61

Үшінші бөлім

Аулақ барып келеді сыр ақтарғым.....141

**Ә. ӘРІН
МАЗДАҚ**

Редакторы Жомарт Игіман.
Техникалық редакторы Ришад Тұрғанбай.
Компьютерде терген Сақып Төкеева.

Әміре ӘРІН

Геру.с 1.02.2007 берілді. Басуға 5.06 2007 қол қойылды. Пішімі 84x108 1/2.

Таралымы 1000 дана.

ЖІІС «КУРСИВ»